

**YATIRIMCILAR AÇISINDAN MUHASEBE KARININ
KALİTESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN
BELİRLENMESİ**

2020

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

Umut SAFCIOĞLU

DOÇ. DR. Serhan GÜRKAN

**YATIRIMCILAR AÇISINDAN MUHASEBE
KARININ KALITESİNİ ETKİLEYEN
FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ**

Umut SAFÇIOĞLU

DOC. DR. Serhan GÜRKAN

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalında

Yüksek lisans tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Temmuz 2020

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	3
DOĞRULUK BEYANI	4
ÖNSÖZ	5
ÖZ.....	6
ABSTRACT.....	7
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	8
ARCHIVE RECORD INFORMATION	9
KISALTMALAR	10
ARAŞTIRMANIN KONUSU	11
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	11
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	11
EVREN VE ÖRNEKLEM	12
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	12
1. BİRİNCİ BÖLÜM.....	13
KAR KAVRAMI.....	13
1.1. Kar Kavramı.....	13
1.1.1. Muhasebe Teorisine Göre Kar Kavramı	14
1.1.1.1. Bilanço Yaklaşımı	15
1.1.1.2. Gelir Yaklaşımı	16
1.1.2. Ekonomi Kuramına Göre Kar Kavramı	18
1.1.3. Vergi Teorisi Açısından Kar Kavramı.....	18
1.2. Kar Kavramının Önemi	19
1.3. Muhasebe Karının Yatırım Kararlarında Kullanılması	21
1.4. Kar Kalitesi Kavramı	24

1.5. Kar Kalitesinin Yatırımcılar Açısından Önemi	27
2. İKİNCİ BÖLÜM	31
KARIN KALİTESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	31
2.1. Muhasebe Kalitesi	31
2.1.1. Tahakkuk Kalitesi.....	34
2.1.2. Denetim Firmasının Büyüklüğü	38
2.1.3. Ölçüm Kalitesi.....	41
2.2. Karın yapısı.....	46
2.2.1. Karın Sürekliliği	48
2.2.2. Kardaki Değişim Oranı	51
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	54
YATIRIMCILAR AÇISINDAN MUHASEBE KARININ KALİTESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ	54
3.1. Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV).....	54
3.2. Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP)	56
3.2.1. Araştırma Probleminin Hiyerarşik Yapısı	61
3.2.2. Çalışmanın Veri Seti ve Tanımlayıcı İstatistikler	64
3.3. Ana ve Alt Kriterlere İlişkin Ağırlıklar	64
3.3.1. Ana Kriterlere İlişkin Ağırlıklar	65
3.3.2. Ana Kriterlerin Alt Kriterlerine İlişkin Ağırlıkları ve Sıralaması ..	66
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	70
KAYNAKÇA.....	74
TABLolar LİSTESİ	83
ŞEKİLLER LİSTESİ	84
ÖZGEÇMİŞ	85

TEZ ONAY SAYFASI

Umut SAFICIOĞLU tarafından hazırlanan “YATIRIMCILAR AÇISINDAN MUHASEBE KARININ KALİTESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ ” başlıklı bu tezin İşletme Anabilim Dalı olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Serhan GÜRKAN

.....

Tez Danışmanı, Girişimcilik Anabilim Dalı

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Unvan Adı SOYADI (Kurum kısaltması)

.....

Üye : Unvan Adı SOYADI (Kurum kısaltması)

.....

Üye : Unvan Adı SOYADI (Kurum kısaltması)

.....

Savunma sınavı tarihi

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans/Doktora tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Umut SAFCIOĞLU

İmza :

ÖNSÖZ

Kar, firmaların faaliyetlerini sürdürmelerinin yanında yatırımcıların performans değerlendirme çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Yatırımcıların doğru bir değerlendirme yapabilmesi ve riski en aza indirgeyebilmesi için açıklanan kar rakamlarının yüksek kaliteli olması beklenmektedir. Çalışmada, aktif olarak yatırım danışmanlığı yapan uzman yatırımcılar açısından muhasebe karının kalitesini etkileyen faktörlerin önem dereceleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma boyunca desteklerini esirgemeyen, bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük katkı sağlayan danışmanım Doç. Dr. Serhan GURKAN' a sabrı ve bilgilerini aktarma çabası için sonsuz teşekkürü borç bilirim.

ÖZ

Muhasebe verilerinin çıktılarından birisi olan kar rakamlarının, firma içi ve firma dışı kullanıcılar açısından önemli bir değerlendirme aracı olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle yatırımcıların karar sürecinde riski en aza indirebilmek ve gelecekte kazanç sağlayacakları yatırımlara yönelmek için kar rakamlarını kullanmaktadır. Yanlış yorumlanmış veya yanıltıcı muhasebe bilgileri yatırımcının güvenini olumsuz yönde etkileyebilir. Yanıltıcı bilgilerden uzak, gelecek kar rakamlarını doğru şekilde tahmin etmeye olanak sağlayan karlar, kaliteli olarak adlandırılmıştır. Bu yüzden kar kalitesi yatırımcılar için önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmada muhasebe karının kalitesini etkileyen faktörlerin önem derecesinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusuna çok kriterli karar verme (ÇKKV) yöntemlerinden biri olan analitik hiyerarşi süreci (AHP) yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada yatırım danışmanları ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları, karın sürekliliğinin kar kalitesini etkileyen en önemli faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kar Kalitesi, Muhasebe Karı, Analitik Hiyerarşi Süreci.

ABSTRACT

Accounting profit figures, one of the output data, companies inside and outside the company can say it is an important valuation tool for users. In particular, it can minimize investors' decision risk and use profit figures to turn to investments for your term earnings. Misinterpreted or misleading accounting information may adversely affect investor confidence. Profits, which are far from misleading information and allow to predict future profit figures, are named as quality. Therefore, profit quality has an important place for investors.

In this study, it is aimed to determine the importance of the factors affecting the quality of accounting profit. For this purpose, analytical hierarchy process (AHP) method, which is one of the multi-criteria decision-making (MCDM) methods, was used. In the research, the data obtained as a result of interviews with investment consultants were used. Research findings reveal that the continuity of the earnings is the most important factor affecting the quality of the earnings.

Keywords: Earnings quality, Accounting Earnings, Analytical Hierarchy Process.

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Yatırımcılar Açısından Muhasebe Karının Kalitesini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi
Tezin Yazarı	Umut SAFICIOĞLU
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Serhan GÜRKAN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	21.06.2020
Tezin Alanı	İşletme
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	87
Anahtar Kelimeler	Kar Kalitesi, Muhasebe Karı, Analitik Hiyerarşi Süreci.

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Determination of Factors Affecting the Quality of Accounting Profits for Investors
Author of the Thesis	Umut SAFICIOĞLU
Advisor of the Thesis	Asc. Prof. Dr. Serhan GÜRKAN
Status of the Thesis	Master Thesis
Date of the Thesis	21.06.2020
Field of the Thesis	Business
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	87
Keywords	Earnings quality, Accounting Earnings, Analytical Hierarchy Process.

KISALTMALAR

AHP	: Analitik Hiyerarşi Prosesi
ANP	: Analitik ağ süreci
CI	: Tutarlılık Göstergesi
CR	: Tutarlılık Oranı
ÇKKV	: Çok Kriterli Karar Verme
DEA	: Veri zarflama analizi
ELECTRE	: Elimination Et Choix Traduisant la Realité
ELECTRE-Tri	: Elimination Et Choix Traduisant La Realite-Elimination
GAIA	: Etkileşimli Yardım İçin Geometrik Analiz
GP	: Hedef programlama
MACBETH	: Measuring Attractiveness by a Categorical Based Evaluation TecHnique
MAUT/UTA	: Çok Nitelikli Fayda Teorisi
PROMETHEE	: The Preference Ranking Organization Method for Enrichment Evaluation
TOPSİS	: Technique For Order Preference By Similarity To An Ideal Solution

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Firma performansının en temel göstergesi olarak kabul edilen kar rakamları, yatırımcılar için büyük bir öneme sahiptir. Tasarruflarını korumak ve kazanç sağlamak isteyen yatırımcılar, açıklanan kar rakamlarının kaliteli olmasını beklemektedir. Bu çerçevede araştırma, AHP yöntemi kullanılarak yatırım danışmanlarının perspektifinden kar kalitesini etkileyen faktörlerin diğer faktörler karşısındaki önem derecesinin belirlenmesi üzerine kurulmuştur.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Çalışmada yatırım danışmanları açısından muhasebe karının kalitesini etkileyen faktörleri önem derecelerine göre sıralayarak, kar kalitesi algılarını belirlemek amaçlanmaktadır.

Açıklanan kar rakamlarının firma performansını doğru bir şekilde yansıtmasını etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler kar kalitesini üzerinde aynı etkiye sahip değildir. Bu nedenle muhasebe/finans literatüründe ortak bir kar kalitesi tanımını zorlaştırmaktadır. Bunun yanı sıra karın kalitesine ilişkin yapılan çalışmaların farklı noktalara odaklandığı görülmektedir. Literatürde yer alan çalışmalarda kar kalitesini etkileyen faktörler ayrı ayrı ele alınmakta ve çalışmada incelenen faktör üzerinden karın kalitesi açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmada literatürde yer alan faktörleri bir bütün içinde inceleyerek, yatırım danışmanlarının kar kalitesi üzerinde etkili olan faktörleri üzerine odaklanılmıştır. Karın kalitesini etkileyen faktörlerin önem derecesinin ortaya konulması, daha önce kar kalitesinin ölçümüne yönelik yapılan çalışmaların anlaşılması ve diğer çalışmalar ile bağının kurulması, yatırımcıların kar kalitesi konusunda hangi bilgi sahibi olmaları noktasında önemli görülmektedir.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Yatırım danışmanları açısından muhasebe karının kalitesini etkileyen faktörlerin belirlenmesi üzerine yapılan bu çalışmada karar biliminin alt dalı olan çok kriterli karar verme (ÇKKV) tekniği olan analitik hiyerarşi prosesi (AHP) yöntemi tercih edilmiştir. Veriler, yatırım danışmanları ile web tabanlı bir görüşme yöntemi kullanılarak elde edilmiştir.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Yatırım danışmanları açısından muhasebe karının kalitesini etkileyen faktörlerin belirlenme aşamasında araştırma kapsamına bir aracı kurumda aktif olarak çalışan ve en az 5 yıl deneyimi bulunan yirmi üç yatırım danışmanı dahil edilmiştir.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Araştırmanın bulguları söz konusu 23 yatırım danışmanından elde edilen bulgular üzerinden kurgulanmıştır. Türkiye’de 2020 yılı itibarıyla 1 milyonun üzerinde hisse senedi yatırımcısı bulunmaktadır. Tüm yatırımcıların iletişim bilgilerine ulaşmak mümkün olmamaktadır. Buna ek olarak yatırımcıların muhasebe karının kalitesini etkileyen faktörler noktasındaki bilgi düzeyini ölçmek ayrı bir güçlük olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın bulguları, tüm yatırımcıların görüşlerini yansıtmamaktadır. Araştırmanın bulguları, bu sınırlılıklar göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.

1. BİRİNCİ BÖLÜM

KAR KAVRAMI

1.1. Kar Kavramı

Muhasebe biliminin en temel amacı karar mercilerine bilgi sağlamaktır. Firma içi ve firma dışı toplanan veriler belirli süreçten geçerek bilgi üretir. Üretilen mali nitelikteki bilgiler kayıt, sınıflandırma, özetleme süreçlerinden geçerek rapor haline getirilip kullanıcılara sunulur. Bu bilgilerin en önemli çıktılarından biride kar kavramıdır. Kar, firmaların performansını hem firma içi hem de firma dışı kullanıcılar için en temel göstergelerinden biri olduğu söylemek mümkündür. Firmaların faaliyetlerini devam ettirme gücü veren sermayenin kaynaklarından birisi olmasının yanı sıra firma yönetiminin etkin ve verimli çalıştığını; yönetime firmanın geleceğine ilişkin kararlarında etkin rol oynamaktadır. Bunun yanı sıra yatırımcılar, devlet vb. firma dışı bilgi kullanıcıları ilgililerin kullandıkları bir ölçüt olarak değerlendirilmektedir. (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 414).

Kar kavramı Farsçadan dilimize geçmiştir. Zamanla ihtiyaçlara yönelik farklı kar hesaplamalarının ortaya çıkması ile tanımlarda da farklılıklar meydana gelmiştir. Bu durum, ortak bir kar kavramı tanımının oluşmasında güçlük meydana getirmektedir. Muhasebe ve finansman disiplinleri yanı sıra; ideolojik, sosyolojik ve ekonomik bakımdan hala ortak bir tanımının olamaması, farklı ihtiyaçlara yönelik hesaplama yapılmasının bir sonucu olduğu söylenebilir. Tüm bu disiplinlerin uzlaştıkları nokta; karın giderlerin gelirlerden çıkarılması sonucu ortaya çıkan pozitif fark olduğudur. Ayırttıkları asıl nokta ise hangi kalemlerin gider hangi kalemlerin gelir olarak nitelendirilmesi gerektiğidir. (Sayılğan ve Gürdal, 2004, s. 120)

En genel tanımıyla kar, bir alışveriş işlemi sonucunda sağlanan pozitif para kazancını ifade eder. Ticari anlamda kar, firmanın faaliyeti sırasında oluşan tüm giderler ile hiçbir koşula bağlı olmaksızın dönemin elde ettiği tüm gelirin çıkarılması sonucu elde edilen pozitif rakamı ifade eder. Mali anlamda kar, vergi kanunlarında kabul edilmeyen giderler nedeniyle ticari kara eklenecek öğeler ile, gerçekleşecek indirim ve istisnalar sebebiyle ticari kardan indirilecek öğelerin dahil edilmesiyle ulaşılan kardır. Ekonomik (İktisadi) anlamda ise, satış hasılatından açık ve zımni çıkarılmasıyla elde edilen başka bir ifadeyle üretime katılan üçüncü kişilerin ve firma sahibi olanlara

üretime karşılığında yapılan ödemelerin muhasebe karından çıkarılmasıyla elde edilen rakamı ifade eder (Sabuncuoğlu ve Tokol, 2001, s. 22).

Kar; firmanın faaliyetlerini devam ettirmesine ya da faaliyetlerini sona erdirmesi şeklinde sonuçlar doğurma gücüne sahip olabildiği ve zaman, risk, beklenti değişkenlerini içerecek şekilde tanımlanabildiği ölçüde kararları olumlu etkileyebilme gücüne sahip olabilmesidir (Sayılğan ve Gürdal, 2004, s. 120).

Kar; firmanın hesap dönemi sonundaki öz kaynakların dönem başındaki öz kaynaklardan çıkarılması sonucu oluşan farka, pay edilen veyahut firmadan çekilen kıymetlerin eklenmesi ve firma sermayesine eklenen kıymetlerin bu farktan düşülmesi yoluyla elde edilen rakamdır. Oluşan rakamın pozitif olması durumunda karı ifade etmektedir (Yücel, 2013, s. 34).

Bir firmanın mevcut dönem içerisinde meydana gelen toplam gelir miktarı, cari dönemde gerçekleşen toplam geliri ile toplam maliyetler arasındaki ilişkidir. (Büyükmirza, 2014, s. 410).

Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine göre kar kavramı; hesap döneminin içerisinde gerçekleşen net satışlar ile diğer gelirlerin toplamından satış maliyetleri, faaliyet giderleri ve diğer giderlerin çıkarılması sonucu ortaya çıkan pozitif tutar olarak tanımlanmıştır (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 414).

Kar kavramı hakkında yapılan bu tanımlardan yola çıkacak olursak hasılatlardan giderlerin çıkarılması, öz kaynaklardaki artışlardan azalışları çıkarılması olarak tanımladığını söylemek mümkündür (Ergin, 2016, s.62). Kar kavramı; muhasebe teorisi, ekonomi teorisi ve vergi teorisi açısından ele alındığında kullanım amaçlarına göre farklılaştığını görmek mümkündür. Aşağıda bu teoriler daha detaylı olarak ele alınacaktır.

1.1.1. Muhasebe Teorisine Göre Kar Kavramı

Kar, firmanın yürütmüş olduğu faaliyet sonucunda elde ettiği gelir rakamını ifade eden hasılatlar ile bu hasılatlara ilgili olan ve firmadan tükettiği maliyetler biçiminde ortaya çıkan giderlerin kıyaslanmasıyla tespit edilen net tutarı ifade etmektedir. Firmanın faaliyet dönemi boyunca elde edilen hasılatın toplam tutarı, başka bir açıdan brüt hasılat, tek başına firmanın karı olarak kabul edilmemektedir. Çünkü firmanın hasılatı kar olarak görebilmesi brüt karlarla vazgeçilen sermayenin karşılanması

beklenmektedir (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 414). Bir başka tanıma göre; muhasebe karı, firmanın faaliyet yürüttüğü belirli bir dönemde meydana gelen işlemlerin maliyeti ile gerçekleşme değeri arasındaki pozitif değerdir. Burada kar kavramını açıklayan üç nokta vardır. Birincisi, mal veya hizmet satışlarından elde edilen gelirlerden, satış durumuna gelene kadar katlanılan giderlerin çıkarılması gerekmektedir. İkincisi, kar bir firmanın belirli dönemdeki finansal performansını doğru yansıtır olmalıdır. Üçüncüsü, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri gereği kar hesaplamasında maliyet esası, dönemsellik ilkesi ve gelir tahakkukları dikkate alınmalıdır (Akdoğan ve Sultanoğlu, 2018, s. 661).

Muhasebe teorisinde kar tanımlanırken bilanço yaklaşımı ve gelir yaklaşımı olmak üzere iki tür yaklaşım ortaya çıkmaktadır. Bilanço yaklaşımına göre kar, firmanın belirli bir hesap dönemi içinde elde ettiği hasılatların giderlerden çıkarılması sonucu elde edilen pozitif fark olarak tanımlanmıştır. Gelir yaklaşımına göre ise, bir hesap dönemi sonunda, net aktiflerdeki bir artış veya azalış olarak tanımlanmıştır. Aşağıda daha detaylı ele alınıp arasında farklar ortaya konulacaktır (Akdoğan ve Sultanoğlu, 2018, s. 662).

1.1.1.1. Bilanço Yaklaşımı

Bilanço yaklaşımı içerisinde açıklanmaya çalışan kar kavramı en temel haliyle varlık ve borçlardaki değişimi temsil etmektedir. Hareket noktası öz kaynaklardır. Bilanço yaklaşımında net kar veya zarar söz edebilmek için, öz sermayede bir artış veya azalışın meydana gelmesi gerekmektedir. Gelir kaydı için, bilançonun aktif tarafına meydana gelen artış veya borç tarafında bir azalış eğer gider kaydı ise, bilançonun aktiflerinde bir azalış veya borçlarda bir artış anlamına gelir ve bu yüzden net kar veya zarar, yalnız net aktifteki harekete bağlı olarak hesaplanır. Burada önemli olan nokta, her aktiflerdeki değişimi kar veya zararı olarak kabul görmemesidir Cari dönem içerisinde firmaya dışarıdan alınan ve öz kaynakları miktarını pozitif yönde etkileyen değerlerin ortaya çıkan farktan indirilmesi, firmadan alınan ve öz kaynakları negatif yönde etkilemiş değerlerin ise bu farka ilave edilmesini gerekli kılmaktadır. Bunlara ek olarak öz kaynaklarda pozitif ve negatif etkisinin yanı sıra, içinde bulunulan dönemde kar veya zarara eklenmeyen yenileme fonu, paydaşlar ve değer artışları gibi öz kaynak öğeleri de çıkarılmalıdır. (Akdoğan ve Aydın 1987, s. 416).

Bilanço yaklaşımındaki temel amaç sermayenin korunmasıdır. Firmanın dönem başı öz sermayesini dönem sonunda da mevcut durumu muhafaza etmek ile istediği zaman satabileceği en yüksek değeri ifade etmektedir (Akdoğan ve Aydın, 1987, s.416).

Öz kaynak işletme kuruluşunda ortaya konan iktisadi kıymetleri ifade eder ancak bu yaklaşımda esas olan ortaya konan iktisadi kıymetlerin belirli bir tarihte konulan ve o döneme ait değeri gösteren, işletme faaliyetleri sonucunda değişiklik gösteren bir kavramdır (HUD, 2011, s. 22). Öz kaynağın işletmedeki işlevi faaliyetlere kaynak sağlamasının yanı sıra işletmenin borçlarına karşı bir güvence sağlarken ve yabancı kaynaklardan yararlanmasını da sağlamaktadır (Akgüç, 2011, s. 321).

Bilanço kavramında öz kaynaklar üzerinden kar kavramı açıklanırken, toplam varlıklardan yabancı kaynakların çıkarılması şeklinden de tanımlanmaktadır. Buda öz kaynakları doğru şekilde hesaplamayı ve varlık ve yabancı kaynaklar hakkında bilgi edinmeyi gerekli kılmıştır. Öz kaynak hesaplanmasında sentetik yöntem ve analitik yöntem olmak üzere iki farklı yöntem kullanılmaktadır.

Sentetik yöntemde hesaplama yapılırken öz kaynak ile ilgili tüm hesaplar belirlenerek toplanır. Daha detaylı bir ifadeyle; firmanın bilanço tarihinde kar yedekleri, sermaye yedekleri, geçmiş yıllar karları veya zararları, dönem net karı veya zararı ile yatırılan ödenmiş sermayeyi kapsamaktadır. Bu yöntemde firmanın geçmiş yıllar zararı ve dönem zararı öz kaynak hesabında negatif olarak dikkate alınır. Analitik yöntemde ise öz kaynak firmanın borçlarından gerçek aktiflerin çıkarılması ile hesaplanır. Burada önemli olan nokta ise gerçek aktifin hesaplanması durumudur ve pasifi düzenleyici hesap kalemlerinin aktif toplamından çıkarılması ile hesaplanır (Bodur, 2012, s. 152).

Kar kavramını açıklamaya çalışan bu yaklaşımda vergi dairesi gibi firma konusunda aktif rol almayan taraflar için yeterli olsa da firma hakkında bilgi sahibi olmak isteyen ve kararlarının etkileyecek olan yönetici ve ortakların cari dönemdeki kar hakkında kararlarını olumsuz etkilemektedir.

1.1.1.2. Gelir Yaklaşımı

Kar kavramını gelir yaklaşımı açısından ele alındığında da başlangıç yeri gelir tablosudur. Firmanın öz kaynağında artış oluşturan gelirler ile azalış oluşturan giderler ayrıntılı bir şekilde ele alındıktan sonra tek bir hesap altında kar-zarar denkleştirilir. Firmaların gelir-gelir tablosu hesaplarında toplanan ve kar-zarar bilgilendirme işlevini

yerine getirdikten ilgili hesaplara aktarılarak kapatılır. Eğer borç kalanı veriyorsa dönem net zararı, alacak kalanı veriyorsa dönem net karını ifade eder (Sevilengül, 2009, s. 616).

Gelir yaklaşımı perspektifinden firmanın gelir ve giderlerine, niteliklerine ve değerlemesine, varlık ve borçlardaki hareketliliği baz alarak gelir ve giderlerin sonucu olarak kabul etmektedir. Bu yaklaşımda karın hesaplanmasında firmanın performansının değerlemesi hedeflenmekte ve firmanın varlık ve kaynaklarından çok yaptığı faaliyetlerinin önemli olduğunu vurgulanmaktadır (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 418)

Karın belirlenmesi için iki unsurun gerçekleşmesi gerekmektedir. İlk unsur gelirin oluşmasıdır. Firmanın satış faaliyetlerinden peşin veya kredili alıcılara yükletilen mükellefiyetler, faaliyetleri dışındaki varlıkların satışından veya mal ve hizmetlerin değiştirilmesinden elde edilen kazançlarla, faiz ve kar payları ile öz sermayede artışların gerçekleşmesi gerekir. İkinci unsur giderlerin saptanması ve ölçülmesi yani gelirin oluşumu aşamasında varlıkların tüketilmesi gerekir. Dönemi içerisinde asıl faaliyeti dışında yapılan işlemler ve olaylardan dolayı hasıllattan düşülen, faydası son bulmuş maliyetler neticesinde ortaya çıkan azalışlar zarar, elde edilen kazançların ilgili maliyetlerden pozitif anlamda fazla olması durumunda meydana gelen artışlar ise, kardır. (Akdoğan ve Sultanoğlu, 2018, s. 663).

Gelir yaklaşımında yapılan araştırmalarda hasılat ve gider kavramı ön plandadır. Bu da nakit esası ile tahakkuk esasını açıklamayı gerekli kılmaktadır.

Nakit esasına göre, işletmede gerçekleştirilen işlem ve olayların gelir ise tahsil edildiği ve gider ise ödendiği dönemde kayda geçilir. Nakit esasında yalnızca nakit hareketlerine etki edilen faaliyetler önem taşır ve ilgili işlemin muhasebeleştirilmesi bulunduğu dönem içerisinde nakit akışının gerçekleşmesiyle yapılır (Gürkan, 2013, s. 59). Nakit esası nakit girdilerinin veya çıktılarının hangi döneme ait olduğunu net olarak gösterse de dönemsellik ilkesine ters düşmesi ve finansal sonuçların doğruyu yansıtmadığı yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur. Nakit esasında geçmiş dönem içerisinde gerçekleşen tahsilat ve nakit ödeme ile sonuçlanmış olan faaliyetler hakkında bilgi sunar; firmanın ilgili borç ve alacaklarını inceleme olanağı kısıtlanmaktadır (Yücel, 2013, s. 580).

Tahakkuk esasında işletmede gerçekleştirilen işlem ve olayların gerçekleşme zamanı esas alınır. Firmanın gelirler hesabı, muhasebe kayıt işlemlerin nakit olarak

tahsil edilmelerinden ziyade ilgili dönem boyunca tahakkuk eden gelirlerin toplamını gösterir. Giderler hesabı da aynı şekilde, nakit olarak ödeme yapılıp yapılmamasına değil, ilgili dönem sürecinde tahakkuk eden giderlerin toplamını gösterir. Tahakkuk esasına göre ilgili dönemde gerçekleşen gelir ve giderler o dönemin hesaplarında ve raporlarında yer alır (Yücel, 2013, s. 580).

1.1.2. Ekonomi Kuramına Göre Kar Kavramı

Ekonomi kuramına göre kar kavramı toplam hasılatlardan açık ve örtülü maliyetlerin çıkarılmasıyla elde edilen pozitif rakam olarak tanımlanır. Marshall (1890) göre ekonomik kar; firmanın karından, cari oran üzerinden hesaplanan sermaye tutarı düşürüldükten sonra elde edilen miktar olarak tanımlanmıştır.

Muhasebe kuramı ile ekonomi kuramını kar kavramı noktasında birbirinde ayıran maliyet unsurudur. Ekonomi kuramına göre karın hasılatlardan açık ve örtülü maliyetlerin çıkarılması sonucu ulaşıldığını belirtmiştik. Muhasebe sürecinde hesaplanan maliyetlere örtülü maliyetlerin eklenmesi sonucu ekonomi kuramına göre maliyete hesaplanmaktadır. Buradaki açık ve kapalı maliyetler fırsat maliyetini temsil etmektedir. Fırsat maliyeti, bir şeye sahip olmak için vazgeçilen en iyi alternatif olarak tanımlanmaktadır. Açık ve kapalı maliyetlerin toplamı fırsat maliyetini vermektedir. Açık maliyetler, firmanın dışında üretime katkıda bulunan bulunanlara gerçek ya da tüzel kişilere ödenen fiili ödemedir. Kapalı (örtük) maliyetler, firma sahiplerine üretime katkılarından dolayı yapılan ödemedir (Ünsal, 2007, s. 33).

Muhasebe bilimi, finansal raporlarda sunulan bilgilerin muhasebe temel kavramlarına uygun olmasını istemektedir. Firmanın varlıklarındaki değer hareketliliğini bulmanın güçlüğü ve kaynakların fırsat maliyetlerinin hesaplanmasının mümkün olmayışı, muhasebe bilimi için iktisadi kar tanımlamasını uygulamadan uzak bulmuştur. Fayda ve maliyet dengesine uygun olmayacağı nedeniyle kapalı maliyetler iktisadi maliyet olarak adlandırılmamaktadır. İhtiyaç duyulan bilgileri daha iyi anlamak ve karar seçenekleri arasında en iyi fırsatı bulmak amacıyla özel yönetim muhasebesi analizlerinde fırsat maliyeti kullanılmaktadır (Büyükmirza, 2014, s. 53).

1.1.3. Vergi Teorisi Açısından Kar Kavramı

Vergi teorisi açısından kar kavramın, vergi kanunları esas alınarak hesaplanan kardır. Bir başka tanıma göre, ticari kara dahil edilecek kalemler ile istisnalar ve

indirimler nedeniyle ticari kardan çıkarılacak kalemler dikkate alınarak ulaşılan kardır (Geçer, 2014, s. 23).

Vergi teorisi ile muhasebe teorisinin birbirlerinden farklı oluşunun nedeni muhasebe ilkeleri ile vergi kanunlarında firma karını farklı yönlerden dikkate almalarından kaynaklanmaktadır. Vergi teorisi açısından kar, vergilendirme esas alınırken muhasebe teorisinde ise muhasebe ilkeleri gereği üçüncü kişileri koruma açısından ele alınmaktadır (Geçer, 2014, s. 24).

Karın tespit edilmesinde önemli olan gelir faktörü ve bu nedenle karın tespit edilmesi ile alakalı vergi teorisinde kaynak ve net yani safi olarak iki teori kullanılmaktadır. Gelir vergisi sisteminin temel olarak ele alınan kaynak teorisi bakımından, gelir kavramı kısıtlı bir çerçevede ele alınmış olup, üretim unsurlarının üretime sağladıkları fayda nedeniyle belirlenen kaynaklardan düzenli olarak alınan aynı veya nakdi değerler olarak tanımlanır (Ortaç, 1999, s. 106).

Safi artış, gelir kavramında yer alan kaynak kuramına nispeten çok belirgin bir tanıma sahip değildir. Temel olarak kişinin ürettiği mal veya hizmetten, öz tüketiminin oluşması durumunda hem tüketimin hem de her de gelirin tespitinin zor olması adalet ve eşitlik ilkelerine uygun görülmediği için birtakım olumsuzluklar yaratmaktadır (Sevinç, 2003, s. 8).

Gelir tanımını her iki bakımdan da ele alğımızda, saf haliyle uygulama alanı bulamamaktadır. Ülkeler arasında bu iki teoriyi kullananlar olmakla birlik ayrı ayrı kullanan ülkelerde bulunmaktadır (Ortaç, 1999, s. 106).

1.2. Kar Kavramının Önemi

Kar, bir firmanın faaliyet performansı, verimliliği, kredibilitesi, vergilendirmesi, hisse senedi fiyatı, kar dağıtım politikası için önemli bir kavramdır. Dönem içinde ortaya çıkan kazançların dağıtım oranının belirlenmesi hesaplanan ve halka açıklanan kar rakamına bağlıdır. Karın hesaplanmasında gelir, gider, kazanç ve kayıp unsurları önemli bir yere sahiptir. Bu unsurlar muhasebe ilkeleri gereği dönemsel kavramlardır. Ortakların kar payının hesaplanması, hisse senedi ile ilgilenen yatırımcılar ve finansal tablo kullanıcıları açısından değerli bir gösterge olarak büyük bir öneme sahiptir. Kar ve fonksiyonlarına ilişkin bilgilerin doğru bir şekilde belirlenip, ihtiyaca uygun, güvenilir ve mukayese edilebilir şekilde raporlanmalıdır (Akdoğan ve Sultanoğlu, 2018, s. 645).

Yöneticiler, ortaklar ve çalışanlar muhasebe bilgilerini firmanın mevcut durumu, politika ve stratejilerini belirlemede, bütçeler ile yatırım projeleri gibi karar alma ve bilgi edinme gibi birçok alanda kullanırlar. Gelişen dünyada firma ve paydaşları için bilgi edinme ihtiyacı her geçen gün artmaktadır. Bilgi ihtiyacı finansal tablo ve dipnotların yanı sıra firmanın sosyo-ekonomik ve çevresel faktörlerin etkilerini de kapsamaktadır. Finansal raporlar yalnızca paydaşlar için değil aynı zamanda işletmenin piyasa değerinin oluşması, bilgilerin kamuya paylaşılması gibi işlevleriyle ekonomide önemli bir yere sahiptir (Bushman ve Smith, 2001, s. 237).

Firma dışı kullanıcılar olan devlet, kredi kurumları, müşteriler, tedarikçiler, rakip işletmeler, yatırımcılar, araştırmacılar, tüketiciler nakit akışı, varlık yapısı, yatırım politikası, karlılık durumu, finansal kaldıraç derecesi gibi bilgi kaynaklarına ihtiyaç duyar. Bu kaynakları genellikle muhasebe bilgi sisteminin ortaya koyduğu gelir tablosu, nakit akım tablosu, bilançolardan direkt veya dolaylı yollardan elde edilebilir.

Karın işletme içi ve işletme dışı bilgi kullanıcıları açısından önemi kısaca şu şekilde sıralanabilir;

- Firmaların mevcut veya gelecek dönem başarısı hakkında bilgi sahibi olunmasını açısından,
- Firmanın değerini etkileme gücüne sahip olması açısından,
- Firmanın gelecek dönemlerdeki büyüme potansiyelinin bir göstergesi olması açısından,
- Firma kaynaklarının, gereksinimleri en yüksek düzeyde karşılayacak biçimde etkin kullanılması açısından,
- Firma ortaklarının getiri beklentilerinin karşılanabileceğinin göstergesi olması açısından,
- Fiyatlandırma kararlarında önemli bir rol oynaması açısından,
- Firma için çalışanların ödüllendirilmesi açısından,
- Firmanın vergi planlaması açısından,
- Makro ve mikro ekonomik hesaplamalar açısından önemlidir (Sayılğan ve Gürdal, 2004, s. 124).

1.3. Muhasebe Karının Yatırım Kararlarında Kullanılması

Muhasebe bilimi 1494'te Venedik'te Luca Pacioli tarafından gerçekleşen ticari işlemlerin kayıt altına alınmasını esas alan eserinin yayınlamasıyla ortaya çıktığı düşünülmektedir. Geçmişten günümüze gelişen dünya da muhasebe biliminin de geliştiğini ve daha geniş kitlelere hitap ettiğini söylemek mümkündür. (Çelik, 2003, s. 2-4). Muhasebe; firma faaliyetleri sonucu gerçekleşen kıymet hareketlerini parayla ifade ederek sınıflandıran, gerçekleştiği tarih sırasına göre kayıt altına alan, kayıtları raporlayarak yorumlayan ve kullanıcılara sunan bilim olarak tanımlanmıştır (Tenker, 1999, s. 1). Diğer bir tanımda ise; Mali nitelikli işlemler ile kısıtlı ekonomik olayları, para cinsinden ifade edilerek sisteme uygun biçimde ortaya koyma, toplama, kaydetme, sınıflandırma ve ihtiyacı karşılamaya yönelik anlamlı olarak özetleme fonksiyonuyla; elde edilen bulguları yorumlayarak firma sahiplerine, yöneticilere ve ilgili paydaşlara kullanacakları yararlı bilgiler sunan bilimdir (Çelik, 2003, s. 2).

Temel muhasebe teorilerinden olan normatif düşüncenin etkisini kaybetmesiyle 1960 yılların sonlarında pozitif muhasebe teorisi önem kazanmaya başlamıştır. Buna ek olarak iktisat, finans ve muhasebe alanlarında yapılan araştırmaların artması ve gelişimi pozitif teori kavramını bugünkü konumuna gelmesinde önemli bir yere sahiptir. Pozitif muhasebe teorilerinin bugünkü halini almasının en büyük nedeni, muhasebe araştırmalarının sorgulayıcı tavrı yatmaktadır (Sterling, 1990, s. 112). Pozitif muhasebe teorilerinin en önemli özelliği mevcut muhasebe uygulamaları üzerinde çalışarak onları açıklarken hem de geleceğe yönelik tahminlere de yer vermesidir (Christenson, 1983, s. 19).

Pozitif muhasebe araştırmaları, 1960'lı yılların sonlarında Ball ve Brown (1968), Beaver (1968) ile başlamıştır. Deneysel finans üzerine çalışmalar yaparak, finansal muhasebe arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmışlardır. Sonraki çalışmalarda, muhasebe tarafından ortaya konulan rakamların yatırımcıların menkul kıymet piyasalarına yönelik kararları için önemli bir bilgi kaynağı olduğunu ortaya koymaya çalışılmıştır. Muhasebe süreci tarafından sağlanan bu "bilgi perspektifi", yayınlanmış muhasebe bilgileriyle hisse senedi fiyatları arasındaki ilişkiyi anlamak üzerine kullanılmaktadır. Ball ve Brown (1968), yıl sonu yayınlanmış muhasebe karlarıyla o yıla ilişkin olarak hisse senetlerinin sağladığı aşırı getiri düzeyleri arasındaki ilişkiyi ifade etmek üzere "bilgi içerme gücü" terimini kullanmışlardır. Ball ve Brown' a göre,

yayınlanmış muhasebe karlarının, yayınlanma tarihlerine bağılı olarak, hisse senetleri fiyatlarında hızlı bir değışime neden olmaları, muhasebe karlarının bilgi içerme glerini belirlemektedir.

Muhasebe bilgileri sonucunda oluşturulan finansal tabloların temel hedefi firmayla ilgili varlık, kaynak, nakit akışı ve faaliyet sonuçları hakkında bilgi vermektedir. Finansal bilgi kullanıcıları bu bilgilerden yararlanarak karar alınmasında, gelecek kazançlarını tahmin etmekte, firmanın misyon ve vizyonlarına ulaşmada yöneticilerin başarısını ölçmede, firmaların maddi imkanlarındaki artış veya azalışı ve adil kar dağıtımını yapılıp yapılmadığının bilinmesinde, ödemekle yükümlü olduğu verginin tespitinde, makro ekonomik kararlara ışık tutarak geçmişe dönük istatistiklerde, firmanın denetlenmesinde, halka arzlarda, firma yöneticilerin kararlarında riski en aza indiren bilgiler sunmalarında önemli bilgiler sunmaktadır. (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 44).

Muhasebe sürecinin hem firma hem de firma dışı kullanıcılarca kullanılan en önemli sonuçlarından birisi ‘kar’ kavramıdır. Muhasebe karı en temel haliyle toplam hasılatlardan açık maliyetlerin çıkarılmasıyla tespit edilmektedir. Muhasebe bilgileri sonucu oluşturulan finansal tablolar firmaların finansal durumu, gelişimleri ve faaliyet neticeleri ile yakından ilgilenen mevcut veya potansiyel yatırımcılar açısından son derece büyük bir öneme sahiptir (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 147).

Yapılan araştırmalarda yatırım kararları açısından karın büyük bir önem taşıdığı ortaya konmuştur. İşletmelerle ilgili yapılan finansal analizlerde muhasebe karının en sık kullanılan ölçü olma özelliği taşımaktadır. Firmaların mevcut dönemdeki faaliyetlerinin sonuçlarını belirtmesinin yanında, geçmiş dönemdeki kar tutarlarını göz önüne alarak gelecek dönem karlarını tahmin etmede kullanılmaktadır (Beaver, 1981, s. 2).

Firmaların likidite, finansal yapı, varlıkların devir hızı, karlılık ve borsa performans durumları gibi firmalara has faktörlerin değerlendirilmesi, yatırımcılara söz konusu firmaların hisse senedi değerlemede bilgi vermesi bakımından önemlidir. Firmaların finansal durumlarını doğru bir şekilde yansıtan finansal oranlar, hisse senedi fiyatlarını tahmin etme yetisine sahip olduğundan gerek yatırımcıların gerekse akademisyenlerin finansal raporlar ile hisse senedi arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı sorusunu araştırmaya itmiştir (Büyükşalvarcı, 2011, s. 228).

Literatürde yer alan araştırmalarda yatırımcıların muhasebe verileri yardımıyla firmanın mevcut performansını ve gelecek yıllardaki nakit akımları ile nakit oluşturma yeteneğindeki oynaklıkları belirten, finansal durumunu gösteren performans ölçüsü olarak kullanılmaktadır. Muhasebe karları birçok bilgi kullanıcısı açısından firmanın performansını yansıtmaması ve de firmalarla ilgili olarak yapılan finansal analizlerde kullanılan en yaygın ölçü olma özelliği ile büyük bir öneme sahiptir. Çünkü açıklanan kar rakamlarının yatırımcı kararlarına etki etmesine ve hisse senedi fiyat oynaklığına neden olduğu belirlenmiştir (Özer ve Yücel, 2005, s. 8).

Muhasebe karı ile hisse senedi fiyatı/getirisi arasında ilişki olduğunu ortaya koyan çok sayıda çalışmaya rastlamak mümkündür. Bu çalışmalara örnek olarak Birgili ve Düzer'in (2010) finansal oranlar ile firma değeri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Başka bir ifadeyle, hisse senedi yatırımcılarının hisse senedi tercihlerinde firmaları değerlendirirken, yüksek kar elde etmek ve risk faktörlerini minimuma indirmekte aktif karlılık, esas faaliyet karlılığı, net kar marjlarına önem vererek gelecekte artış eğilimi gösterenlere yönelmelerini önermektedir.

Korkmaz ve Karaca (2013), yaptıkları çalışmada finansal oranlar ile hisse senedi arasındaki ilişki durumunu incelemiştir. Araştırmada özsermaye karlılığı, net kar büyümesi, fiyat/kazanç oranı, piyasa değeri/defter değeri, nakit kar payı dağıtım oranı, hisse getiri oranı ile, aktif karlılığı, hisse başına kar, piyasa değeri kalemleri dikkate alınmıştır. Elde edilen sonuçlarda hisse senedi kapanış fiyatını, piyasa değeri/defter değeri ile piyasa değerinde meydana gelen bir artışın bir etkisinin olmadığı ancak temettü ödeme oranındaki ve hisse başına kardaki değişimin arttırdığı aktif karlılığındaki değişimin azalttığı ortaya konmuştur.

Kaya ve Öztürk (2015) 2000-2013 yılları arasında Gıda, İçki ve Tütün Sektöründe faaliyet yürüten halka açık firmaların muhasebe karları ile hisse senedi fiyatları arasındaki ilişki ele alınmıştır. Araştırma sonunda ulaşılan sonuçlar muhasebe kârları ile hisse senedi fiyatları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Muhasebe karını önemli göstergelerinden olan net kar marjı ve aktif karlılık hisse senedi fiyatlarını tek yönlü etkilerken esas faaliyet karının çift yönü olarak önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Gör ve Tekin (2019) Borsa İstanbul 100 Endeksinde uzun yıllar yer alan firmaları inceleyerek mali tablolar ile hisse senetleri arasındaki ilişki ele alınmıştır. 2009-2017

yılları arasındaki dönemleri kapsayan araştırmada muhasebe karları ve hisse senetleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bilhassa aktif karlılık ve net kar marjı hisse senedi fiyatını pozitif olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yin, Wei ve Han (2020) Çin firmaları üzerine yaptıkları araştırmada kar istikrarsızlığı ile kesitsel hisse senedi getirileri arasındaki ilişkiyi incelemek için Çin A-hisse piyasalarından örnekler kullanılmıştır. Ampirik kanıtlar, yüksek kar istikrarsızlığı olan firmaların gelecekteki hisse senedi getirilerinin düşük kar istikrarsızlığına göre önemli ölçüde daha düşük olduğunu göstermektedir.

Dehuan ve Jin (2008), Çin’de faaliyet gösteren firmaların ihraç edilen hisse senedi fiyatlarını etkileyen firma içi etkenler üzerine yaptıkları çalışmada firma performansı, kar marjı, aktif karlılığı, satışlardaki değişme ve toplam varlık devir hızının hisse senedi fiyatlarını tahmin ve açıklama gücüne sahip olduğunu olduğu sonucunu bulmuşlardır.

1.4. Kar Kalitesi Kavramı

Finansal tablolar, muhasebe sisteminin en önemli ürünlerinden biridir. Finansal raporlamanın amacı; firmanın performansını doğru bir şekilde ortaya koyarak, gelecek performans hakkında kullanıcılara doğru tahminler yürütülmesine olanak sağlamaktır. Özellikle halka açık firmaların hisse senedi fiyatının gerçek firma değerini yansıtıp yansıtmadığının tespit gibi birçok bilgiye ulaşmaya olanak sağlar (Schipper ve Vincent, 2003, s. 99). Finansal raporlarda hazırlanan ve sunulan en önemli muhasebe kalemlerinde bir tanesi de kar rakamlarıdır. Kar rakamları; kar dağıtım politikasının belirlenmesinde kilit faktör, yatırım ve karar alma rehberi, firma performansının temel ölçüsü, stokta etkin bir kriter olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında firma ilgilerinin karların yüksek kaliteli olmasını beklemektedir. Yüksek kaliteli kar; firmanın performansını doğru şekilde yansıtan, gelecekteki firma performansının iyi bir göstergesi olan ve firma değerini değerlendirmek için yararlı bir özet olma özelliklerine sahip olmasını ifade eder Kar, firmanın içsel değerini doğru bir şekilde belirlediğinde karlar yüksek kalitede olur. Bu karlar, muhasebe literatüründe “kalıcı karlar” olarak adlandırılır (Beaver ve McNichols 1998, s. 90; Ohlson ve Zhang 1998, s. 106). Kalite, sermaye piyasası verimliliğini arttırmak için önemlidir. Bu yüzden yatırımcılar ve diğer finansal rapor kullanıcıları yüksek kalitede finansal muhasebe bilgisi ile ilgilenmelidirler (Ewert ve Wagenhofer, 2011, s. 7). Profesyonel yatırımcılar, raporlanmış kar

rakamlarının, çeşitli muhasebe uygulamaları arasından yöneticilerin belirli bir amaca yönelik maksatlı olarak tercih ettiği seçeneklerin bir ürünü olduğunu bilirler. Bu kapsamda gerçek kar gücünü değerlendirmek için, yatırımcıların kar kalitesine karar vermeleri gerekmektedir (Bernstein ve Siegel, 1979, s.73). Kar kalitesi, firmanın finansal performanslarını değerlendirmesine rağmen yatırımcılar, para sahipleri ve diğer finansal rapor kullanıcıları tarafından göz ardı edilen önemli bir kavramdır (Bellovary, Giacomino ve Akers, 2005, s. 46).

Kar kalitesi kavramı 1930'larda geliştirilen düşük değerli ve çok değerli menkul kıymetlerin aranması ve temel analiz anlayışından gelişmiştir. Menkul kıymetlerin değerinden çok düşük veya fazla fiyatlandırılması gerçek değerini yansıtmadığı ortaya çıkmıştır. Bu gerçek değer, bir firmanın mevcut piyasa değerinden daha fazla veya daha az işlem yapması gerektiğini gösteren bilgiler için firmanın mali tablolarını dikkatlice analiz ederek belirlenebilir. Bu kavramdaki ima edilen şey, piyasanın verimli olmadığı ve bir firmanın hisse senedi fiyatının sadece kademeli olarak gerçek değerine doğru hareket ettiği fikridir. 1960'lı yıllarda finansal analizde kar kalitesi yaklaşımının en iyi bilinen savunucularından biri olan Thornton L. O'Glove (1987), bir yatırımcı danışma raporu olan Kalite Karları yayınladı. O'Glove'un yaklaşımı, rapor edilen karlardaki kalıcılığın derecesini değerlendirmek için kar bileşenlerinin detaylı şekilde analiz etti. 1987 yılında düzenlenen Treadway Komisyonu ve 1990 yılında Menkul kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC) tarafından hileli finansal tablolara değinmeleri, denetim kalitesi konusundaki denetim kalitesinin sadece kar yönetiminin ötesindeki rolünü araştıran bir araştırma hattına yol açmıştır (Levitt 1998, s. 80). 2002'nin Sarbanes-Oxley Yasası'nın (SOX) geçişi ile sonuçlanan yüksek profilli muhasebe sahtekarlıkları sonrasında hızlanmaya devam etti. Kar kalitesi araştırmalarındaki büyümeyi körükleyen ise, Jones'ta (1991) anormal tahakkuk modelinin tanıtılması. Her ne kadar tartışmalı olsa da Jones modeli, literatüre genel kabul görmüş bir anormal tahakkuk ölçüsü sunmasında kayda değerdir (Levitt 1998, s. 80).

Kar kalitesi kavramı literatürde ortak bir tanıma sahip olmamasına rağmen muhasebe literatüründe sıkça kullanılmaktadır. Kavramın kullanımı her ne kadar 1990'lı yıllardan sonra önem kazanmaya başlasa da Dodd ve Graham'ın (1934) makalesine kadar dayanmaktadır. Kar kalitesi kavramıyla ilk akla gelen tanım, mevcut döneme ait olan karları etkili biçimde uygulayarak sonraki dönem karlarının tahmin edilmesine olanak sağlanması olarak tanımlanmıştır.

Bernstein ve Siegel (1979)' e göre kar kalitesi, yeterli imkanın varlıklar ile mevcut ve gelecek kar gücünün korunmasına ve geliştirilmesine sağlanmasıyla ne derece ilgili olduğudur. Kar kalitesi aynı zamanda istikrar, var oluş ve raporlanan karlardaki değişken eksikliği anlamına gelir.

Bellovary ve diğerlerine (2005) göre, kar kalitesi; firmanın karlarını doğru bir şekilde yansıtarak gelecek dönem karları hakkın doğru tahminlere olanak sağlayan güçtür. McKee (2005) sonraki dönemlere ait karları tahminde bulunulması bulunduğu döneme ait karların yararlı olduğu şeklinde tanımlanmıştır. Bu çerçevede “kar kalitesi” kavramını en temel anlamda, içinde bulunulan döneme ait karların, sonraki dönemlere ait olacak karların tahmininde hangi oranda yararlı olduğudur (Yel, 2012, s. 26).

Chan ve diğ. (2006) kar kalitesini, rapor edilen karın firma esaslarını yansıtan derece olarak görmektedir. Kirschenheiter ve Melumad (2004) için kar, daha bilgilendirici ve firmanın uzun vadeli değerine yakın olduklarında daha yüksek kalitededir.

Penman ve Zhang (2002) kar kalitesi kavramını, gelir tablosunda yer alan olağanüstü kalemlerden önce olan karın, sonraki yıllarda gerçekleşebilecek kar tahminlerine doğru bir şekilde ulaşmada fayda sağlıyorsa kaliteli kar olarak tanımlamıştır. Karların yüksek kaliteli olarak tanımlanabilmesi için analizlerde belirtildiği gibi “sürdürülebilir kar” olarak niteliğini taşıması gerekmektedir. Aynı şekilde Schipper ve Vincent (2003) yüksek kaliteli karları tek seferlik olmayan, gelecekte de süreklilik gösteren kar olarak ifade etmişlerdir (Yel, 2009, s. 18).

Dechow ve Schrand (2004), yüksek kaliteli karın tanımını üç yönlü olarak ele almıştır. İlk olarak; bildirilen karlar, mevcut performansı yansıtmalıdır. İkincisi, gelecekteki firma performansının iyi bir göstergesi olmalıdır ve üçüncüsü, firmanın özsel değerini doğru bir şekilde ortaya koymasındır. Bu nedenle, yazarlar analistleri çok önemli kullanıcılar olarak vurgulayarak, kar kalitesi kavramında güvenilir bir değerlendirme içerir. Bazı araştırmacılar, finansal raporlamaya değerlendirme modellerinin ana girdisi olarak odaklanırlar ve bu nedenle kalıcılığı ve sürdürülebilirliği yüksek kaliteli karın en hayati özellikleri olarak değerlendirirler.

Penman ve Zhang (2002) yüksek kaliteli kazancı, gelecekteki kazanımların sürdürülebilir göstergeleri olarak tanımlarken, Comiskey ve Mulford (2000) yüksek kaliteli finansal raporlamayı sürdürülebilir kar üretme yeteneği olarak

sınıflandırmaktadır. Tahakkuklar nakit akışlarından daha az kalıcı olduğu için ısrarın kalite göstergesi olarak görülmesi, yakınlık tokası kavramını arzu edilen bir kar özelliği olarak kullanım ile ilgilidir. Buna göre, nakit akışına daha yakın olan, yani nispeten küçük miktarlarda tahakkuk eden karlar, daha yüksek kalitededir. İhtiyat anlamında olan muhafazakarlık da muhasebe kalitesinin bir özelliği olarak ortaya konmuştur (Basu, 1997, s. 35). Bu, varlık ve gelirleri tahmin ederken dikkatli olunması ve birincisinin denetlenmemesi ve ikincilerin anlaşılmaması gibi yükümlülük ve giderlerin hesaplanması anlamına gelir.

1.5. Kar Kalitesinin Yatırımcılar Açısından Önemi

Kar kalitesi, küreselleşen dünyada belirsizliklerin artmasıyla son derece önemli hale gelmiştir. Özellikle yatırım yapmak isteyen kişi veya kurumların, firma değerini doğru bir şekilde tespit ederek gelecek performansı hakkında doğru tahminleri yapabilmeleri açısından dikkate almaları gerekmektedir. Bununla birlikte, bireysel ve kurumsal yatırımcıların hem yönetimin kalitesi hem de firmanın genel performansını hakkında doğru değerlendirmeleri yapabilmek için kar rakamlarıyla ilgilendiklerini ortaya konmuştur (Gaio ve Raposo 2011, s. 470).

Sermaye piyasaları finansal muhasebe bilgilerine dayandığından, bilgiler ilgili ve güvenilir olmalıdır. İlgili bilgiler, çeşitli kullanıcıların karar verme süreçlerinde kullandıkları bilginin fark yaratma yeteneğine sahip olması gerektiği anlamına gelir. Bununla birlikte, güvenilir bilgi, mümkün olduğunca eksiksiz, tarafsız ve hatasız yani bir firmanın finansal durumunun gerçek bir temsilini vermek anlamına gelir. Ayrıca, muhasebe bilgilerinin kalitesi, firma performansının nasıl ölçüldüğüne bağlıdır. Bu nedenle, muhasebe bilgilerinin kalitesindeki herhangi bir gelişme firmanın değerlemesi için daha iyi araçlar sağlamalı ve sonuç olarak sermaye piyasalarının verimliliğini ve güvenilirliğini artırmalıdır (Soderstrom ve Sun 2007, s. 700).

Yayınlanan finansal tablo verileri geniş bir kullanıcı yelpazesine sahiptir. Yanlış yorumlanmış veya yanıltıcı muhasebe bilgileri firmaların yetersiz kaynak tahsisine neden olabilir. Bunlara ek olarak yatırımcıların güvenini olumsuz yönde etkileyebilir. Rapor edilen karların kalitesi yatırımcılar, sermaye piyasası kullanıcıları, firma yöneticileri iletilen ince ipuçlarını kullanmalarıyla birlikte, düzenleyiciler ve muhasebe araştırmacıları tarafından büyük ilgi görmesi, kar kalitesinin hisse senedi pazar fiyatını inceleyen araştırmalara yol açtı (Schipper ve Vincent 2003, s. 109).

Karların, firma performansının özet bir ölçüsü ve listelenen firmaların yatırımcılara açıkladığı en önemli muhasebe bilgilerinden biri olarak görülebilir. Finansal teoride, değerlendirme modelleri genellikle bir firmanın değerini muhasebe karlarına dayalı olarak tahmin ve analiz eder. Sonuç olarak, muhasebe karları, belirli bir süre için firmanın faaliyet sonuçları üzerinde düşünmek için en sezgisel hedeflerden biridir. Bu nedenle yüksek bilgi içeriği nedeniyle yaygın olarak kabul edilirler. Bununla birlikte, farklı yıllarda, zaman ve endüstrilerin farklı çerçevesinde, muhasebe karının bilgi içeriği farklıdır. Yatırımcılar karar aşamasında raporlanan karların kalitesine güvenirken, yüksek kaliteli ve şeffaf finansal raporlama, menkul kıymetlere değer vermek ve güvenlerini artırmak için hayati önem taşımaktadır. Bildirilen yanlış veya düşük kaliteli karlar, yatırımların büyük kayıplarına veya ekonomiye bir bütün olarak zarar verebilir (Pergola, 2005, s. 87).

Genel olarak muhasebe karlarının önemine ilişkin soruyu cevaplamak ve finansal analistler için nakit akışları gibi diğer finansal verilerle karşılaştırmak için, Block (1999) piyasa analistlerini ve portföy yöneticilerini farklı finansal verilerin önemini sıralamıştır. Firma karı; nakit akışı, defter değeri ve temettüler gibi diğer verilere kıyasla önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, analistler ve portföy yöneticileri, karların birincil veri olarak kullanan değerlendirme modellerine daha fazla bağımlıdır ve çoğunlukla hesaplamadaki kazançlara bağlı olan F / K (fiyat kazanç oranı) çoklu, DDM ve artık gelir modelini kullanırlar. Dechow (1994) tahakkukların karlarının hisse senedi getirilerinin performansını ölçme yeteneğini geliştireceği durumu araştırmıştır. Bulgular; nakdin, firmanın hisse senedi getirileri ile ölçülen performansının daha iyi bir ölçüsü olmadığını, kısa ölçüm aralığı, yüksek firma sermayesi oynaklığı, uzun bir faaliyet döngüsü ve oynak bir yatırım ve finansman aktifleri olduğunu göstermektedir. Bu koşullardan herhangi biri altında, muhasebe karları firmanın performansını yansıtmada gücünü arttırmaktadır. Ayrıca, sonuçlar gelecekteki nakit akışının orta ve uzun vadede tahmin edilmesinde, nakit akışı ve kar kullanımının eşit derecede yararlı olduğunu göstermektedir. Piyasa katılımcıları ve analistleri, yüksek öngörülebilirlik düzeyi ile ilişkili olarak algıladıkları için kar kalitesine büyük önem verirler. Finansal analistler ve portföy yöneticileri, kalıcılığı daha yüksek olduğunu ve karlardan daha az oynak olduğunu ve dolayısıyla nakit stok performansı ile daha fazla ilişkili olduğunu varsaydıklarından, hisse senedi değerlerinde nakit akışını tercih ederler (Briker ve diğerleri, 1995, s. 542).

Hisse senedi değerleme modellerinin merkezinde yer alan raporlanan karların bütünlüğü uzun süredir sorgulanmaktadır. Firmaların içerdikleri rapor edilen ekonomik performansın içeriden öğrenenler arasında değişmesi olarak tanımlanan (Healy ve Wahlen, 1999, s. 379), kazanç yönetimi çeşitli kurumsal etkinliklerle ilişkilendirilmiştir. Chaney ve Lewis (1995) firmaların asimetrik bilgi içeren bir dünyada firma değerlerini etkilemek için kazançlarını sürekli olarak yönettiğini bulmuşlardır. Dye (1988) yöneticilerin kurumsal gelirleri yönetsel tazminatı sorunsuz bir şekilde yönettiğini göstermektedir. Lambert (1984), riskten kaçan yöneticilerin, kazançların oynaklığının piyasa değerlendirmesini düşürmek için ekonomik kazançları düzeltmek için teşvikleri olduğunu belirtir. Firmaların halka arzlar ve tecrübeli halka arzlardan önce daha yüksek net gelir seviyeleri raporlamak için ihtiyari tahakkukları ayarladığını bulmuştur. Kurumsal kazançların hisse senedi değerlemesinde oynadığı temel rol ve kazanç yönetimi olasılığı göz önüne alındığında, rapor edilen kazançların bütünlüğüne, yani kazanç kalitesine çok dikkat edilmelidir.

Çeşitli çalışmalar, kazanç kalitesi ile kurumsal yatırımcılar arasındaki ilişkinin kurumsal yatırımcı kategorilerine göre değiştiğini göstermektedir. Collins ve diğ. (2003), hisse senedi fiyatlarının yüksek düzeyde kurumsal sahipliğe ve asgari aktif kurumsal tüccar seviyesine sahip firmalarda tahakkukların kalıcılığını daha doğru yansıttığını belirtmektedir. Burns ve diğ. (2010) sadece kısa vadeli kurumsal yatırımcıların daha ihtiyari tahakkuk yönetimi ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Genel olarak, ABD bağlamında, uzun vadeli kurumsal yatırımcıların daha yüksek kazanç kalitesi ile ilişkili olduğu fikrini destekleyen kanıtlar vardır.

Öte yandan, Al-Attar ve Maali (2017) tarafından yapılan araştırma, özellikle gelişmekte olan ülkelerde nakit akışlarının karlar üzerindeki üstünlüğüne dair bir kanıt sunarken aynı zamanda kar yönetimi ve kar kalitesi arasındaki olumsuz ilişkiyi de açıklamaya çalışmışlardır. Navarro ve Madrid (2017) firma varlıklarının değerinin olağandan fazla olduğu durumlarda kar kalitesinin ters orantılı olarak azaldığı sonucuna ulaşmışlardır. Öte yandan, Ma (2017) yüksek kar kalitesinin firmanın piyasaya ilişkin risklerini azalttığına dair önemli bir kanıt bulmuştur. Kar kalitesi ve borsa arasındaki ilişki literatürde; kar kalitesi, kar kalitesinin aşırı getiri ve tahakkuk anomalisi gibi hisse senedi getirisi üzerindeki etkisi üzerinde durmuştur. Gaio ve Raposo (2011) kar kalitesi ile firmaların değeri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu, kar kalitesi ne kadar yüksek olursa firmanın piyasa değerinin de o kadar yüksek olduğunu göstermektedir.

Öte yandan Hoffmann ve Rodrigo (2017) kar manipölasyonu arttıkça piyasaların yatırımcılar için daha cazip hale geldiğini savunmuşlardır. Kar kalitesi ve hisse senedi getirisi arasındaki ilişkide öncü bir çalışma olan Sloan (1996), piyasa fiyatlarının tahakkuk ve nakit akışı bileşeninde gelecekteki karlara ilişkin bilgileri, mevcut karlara yansıtıp yansıtmadığını test etti. Yatırımcıların mevcut kar bileşenlerinde yer alan tahakkuk ve nakit akışları bilgilerini yeterince kullanmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, yatırımcının nakit akışı ve tahakkuk bileşenleri arasındaki ayrımı yapamamaları anormal getirinin mümkün hale getirmektedir. Nakit akışlarına göre düşük tahakkuk seviyeleri rapor eden firmalar, daha az pozitif anormal hisse senedi getirileri sunmaktadır. Bunu takiben Chen ve diğerleri (1997), bilginin kalitesi ne kadar yüksek olursa, hisse senedi fiyat ayarlamasının o kadar hızlı olduğunu ve daha küçük bir kar sürprizine ve fazla getiriye yol açtığını açıkladı. Chan ve diğerleri (2001), tahakkuklar ile gelecekteki hisse senedi getirileri arasında negatif ilişki olduğunu ve bu nedenle tahakkukların hisse senedi getirilerini tahmin etmekte etkili olabileceğini savunmuşlardır. Genel olarak araştırmacılar tahakkuklar ve gelecekteki getiriler arasında negatif bir ilişki olduğunu belgelemişlerdir.

2. İKİNCİ BÖLÜM

KARIN KALİTESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Bu çalışmada kar kalitesini etkileyen faktörler, (i) muhasebe kalitesi ve (ii) karın yapısı olmak üzere iki ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Başlığın devamında muhasebe karını etkileyen faktörlere ilişkin teorik bilgiler yer almaktadır.

2.1. Muhasebe Kalitesi

Muhasebe kalitesi, finansal tablolardaki bilgilerin doğruluğu ve de muhasebe bilgileri sonucu oluşturulan finansal raporların, firmayı ilgilendiren kişi veya kurumlara firma faaliyetleri ile alakalı olarak sunulan bilginin hassaslığı, gerçeğe uygunluğudur (Chen vd., 2010, s. 222). Başka bir tanımda ise; finansal raporların, hissedar yatırımcılarına firmanın beklenen nakit akışları hakkında bilgi aktardığı hassasiyet olarak tanımlanır (Dechow, Ge ve Schrand 2010, s. 352). Karar alma süreçlerinde kısa veya uzun vadeli yatırım yapmayı planlayan yatırımcılar, kredi kuruluşları, tedarikçiler ve hatta çalışanlar firmanın performansı hakkında bilgi sahibi olmak istemektedir. Bu talep edilen bilginin yüksek kalite olması kararlar açısından çok önemlidir, çünkü kararların doğruluğu, finansal durumu açıkça ve doğru bir şekilde ifade edebilen “yüksek kalite” finansal tablolara bağlıdır. Burada kalitenin önde gelen belirleyicileri alaka, doğruluk, zamanındalık, erişilebilirlik-açıklık ve karşılaştırılabilirliktir. Başka bir ifadeyle karar yararlılığıdır. Buna ek olarak, literatürde bu konu ile ilgili kavram ve açıklamaların birliği olmadığını gözlemlenmektedir. Farklı finansal sistemler ve piyasa yapıları, farklı kalkınma düzeyleri, farklı yasal sistemler, farklı ekonomik politikalar ve bunların muhasebesi olan muhasebe kültürleri ve en önemlisi farklı muhasebe ve raporlama standartları gibi ülkeler arasındaki farklılıklar, tek bir yaratmanın önündeki engeller olarak sayılabilir (Yurt ve Ergün, 2015, s. 35)

Küreselleşen dünyada ticari sınırların kalkmasıyla ekonomik yaşam da karmaşık hale gelmiştir. Bu küreselleşmeye ayak uydurmak ve paydaşlar için daha kaliteli veriler ortaya koymak için ortak bir muhasebe diline ihtiyaç duyulmuştur. Bu alanda atılan en önemli adım IASs/IFRSs’ (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları)tır. IASs/IFRSs’de esas hedef, zamanlı, ihtiyaca uygun ve kaliteli muhasebe bilgilerinin üretilmesi olarak ifade edilmiştir (Gençoğlu ve Ertan, 2012, s. 1).

Avrupa Birliği (AB) sermaye piyasasında işlem gören firmaların IASs/IFRSs uygulamalarını zorunlu hale getirmesiyle, muhasebe uygulamalarında 2005 yılından

itibaren ortak bir dil hedeflenmiştir. Avrupa Birliği'ne katılmayı hedefleyen Türkiye'de de 2005-2008 yıllarında, borsada faaliyetlerini sürdüren firmaların IASs/IFRSs'in çevirisi niteliğinde olan Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)'nun Seri XI No 25 "Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ"i yayınlamıştır. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun Resmi Gazetede yayımladığı TMS/IFRS'leri uygulamalarını 2008 yılından itibaren zorunlu tutulmuştur. Modern hayatın şartlarına adapte olabilmek ve çağdaş ülkeler arasında yer alabilmek için, TMS/IFRS (Türk Muhasebe Standartları)'lerin uygulanması kar kalitesini önemli derecede etkilemektedir (Gençoğlu ve Ertan, 2012, s. 2). Barth ve diğ. (2008), IFRS'yi benimseyen firmaların daha yüksek kazanç kalitesinin kanıtı olarak yorumladıkları daha az kazanç yönetimine, daha zamanında zarar tanınmasına ve kazançların daha fazla değer alaka düzeyine sahip olduğunu bulmuşlardır.

Her ne kadar muhasebe kalitesini arttırmaya yönelik olarak çalışmalar gerçekleşse de firma veya yönetici çıkarları doğrultusunda muhasebe kalitesini olumsuz etkileyen durumlarda ortaya çıkmaktadır. Firmaların muhasebe uygulamalarındaki esneklikten yararlanarak veyahut mevcut standartların dışında uygulamalarla içinde bulundukları mevcut durumu ve sonuçlarını olduğundan farklı göstererek, finansal bilgiler kullanılarak uygulanan değişikliklerdir (Küçüksözen ve Küçükkocaoğlu, 2004, s. 4). Elitaş (2013) yaptığı çalışmada muhasebe manipülasyonlarının, muhasebe kalitesi göstergelerini olumsuz yönde etkilediğini en çokta ilgililik, güvenilirlik, anlamlılık ve yararlılık göstergelerini zedelediğini sonucuna ulaşmıştır. Muhasebe kalitesini etkileyen faktörler arasında IFRSs ve muhasebe kalitesi başta olsa dahi Gençoğlu ve Ertan (2012) Türkiye'de muhasebe kalitesini etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik çalışmalarında firma dışı faktörler olan Yasal Sistem, Politik Sistem, Finansal Piyasaların Gelişmişlik Düzeyi, Finansman Kaynakları, Vergi Sistemi, Kültür, Muhasebe Mesleğinin Gelişmişlik Düzeyi ve Ekonomik Faktörlerin de nispeten de olsa etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Muhasebe, bir firma ile ilgilenen harici kullanıcılar için, verimliliğinin izlenmesi ya da yatırım amaçları için temel bilgi kaynağıdır (Beyer vd., 2010, s. 301). Bu nedenle, bilgi kalitesi seviyesinin kullanıcılara güvenilir bir şekilde bilgi sağlamak için yeterli olması önemlidir. Yatırımcılar mevcut kaynaklarını sermaye piyasasında tahsis etmeyi seçtiklerinde, karar süreçlerini geliştirecek ve gelecekteki getirileri üretme kapasitesini bir parametre olarak kabul ederek sermayenin tahsisi için en iyi fırsatı belirlemeyi

amaçlayan bilgi arama eğilimindedirler. (Mostafa ve Dixon, 2013, s. 101). Bu bilgiler ışığında firmaların sunduğu finansal bilgilerin yatırımcılar için son derece önemli olduğunu söylemek mümkündür. Muhasebe kalitesi bilgi kullanıcılarının ve karar vericilerin doğru, gerçekçi ve isabetli karar vermelerinde çok önemlidir. Ayrıca kullanıcıların bilgisini artırmalı ve bir karar alıcıya gelecekteki eylemleri tahmin etme kapasitesi vermelidir. Muhasebe kalitesinin düşük olması yatırım değerlendirme parametreleri ve eksik bilgi ile ilgili belirsizlik ile ilişkilidir. Barry ve Brown (1984) ve Merton (1987) modellerinde, parametre tahmin riski ve eksik bilgi içeren hisse senetleri daha yüksek beklenen getirilere sahiptir. Bu bilgilerin ışığında yatırımcıların yatırım tercihlerinde muhasebe kalitesinin son derece önemli olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür. Piyasaya veya firmaya özgü yeni değer biçen bilgiler geldiğinde, düşük kaliteli bir muhasebe bilgi kümesinden türetilen nakit akışı tahminlerinin revize edilmesi, yüksek kaliteli bir muhasebe bilgisinden türetilen nakit akışı tahminlerini revize etmekten daha belirsiz bir fiyat tahminine yol açar (Callen ve ark. 2000, s. 403).

Literatürde yapılan araştırmalarda muhasebe kalitesi ve hisse senetleri arasında bağlantı incelendiğinde anlamlı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Dechow (1994), muhasebe kalitesini, boyutları olan tahakkukların ve nakit akışlarının sürekliliği ile araştırmış ve 1960- 1989 yılları için ABD sermaye piyasaların da işlem gören firmalar üzerinde çalışmıştır. Çalışma sonucunda; tahakkukların sürekliliğinin, nakit akışlarının sürekliliğine göre daha yüksek olduğuna ulaşılmıştır. Dechow, Kothari ve Ros (1998), muhasebe kalitesini farklı boyutları ile araştırmışlar ve hisse senedi getirilerini öngörmede, değer ilişkisinin nakit akışlarının sürekliliğine göre daha güçlü olduğunu ileri sürmüşlerdir. Özer (1996), muhasebe karları ve hisse senedi getirileri ilişkisini araştırmış ve bu konuda istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde etmiştir.

Karğın ve Demirel Arıcı (2015), hisse senedi yatırımcısı açısından ele alındığında, muhasebe bilgileri kullanarak hazırlanan finansal tablolardaki bilgileri kullanarak, verdikleri kararlardan emin olacakları, piyasaya ilişkin cari ve gelecekteki dönemleri analiz edebileceği unsurlar içermelidir. Buda ancak kaliteli bir muhasebede mümkün olacağını savunmuşlardır.

Kayalıdere (2013), muhasebe bilgileri ve firma değeri arasındaki ilişkiyi 2005-2011 yılları arasında faaliyet gösteren firmaları araştırmıştır. Ohlson (1995) modelini kullanan araştırmacı, sektörel ve yıllık bazda analizler gerçekleştirmiştir. Araştırma

sonucunda elde edilen bulgular, finansal tablolarda ilan edilen muhasebe bilgilerinin kalitesinin önemli olduğunu göstermektedir.

Yel (2012), muhasebe kalitesi ve hisse senedi getirileri etkileşimini 1992-2003 dönemleri arasında 1448 adet firma üzerine yapılan araştırmada, nakit akışlarının tahakkuklara oranla daha sürekli olduğunu belirtmiştir. Cari dönem kar performansının gelecek dönem karını tahminlemede önemli bir rol oynadığını da ortaya çıkarmıştır. Bunların yanı sıra ulaşılan sonuçlar yatırımcıların tahakkuk unsurunun sürekliliğine yeterince önem vermediklerine, gelecekteki hisse senedi kazançları ile tahakkuklar arasındaki anlamlı bir ilişki olduğu hipotezlerini desteklemektedir.

İçten (2013), kar kalitesi ve nakit akışları boyutları ile muhasebe bilgi kalitesini analiz etmiş ve nakit akışlarının kar tutarına göre daha düşük seviyelerde kaldığını; nitekim nakit akışları ve kar arasındaki farkın azalıp artabileceğini ifade etmiştir.

Akkaya ve Aktaş (2013), muhasebe bilgi kalitesini değer boyutu açısından 2005-2011 dönemi için Ohlson (1995) modelini baz alarak regresyon analizi ile araştırılarak beş adet model ile değer ilişkisinde firmaya özgü faktörleri analiz ederek, firma büyüklüğünün, maddi duran varlık yoğunluğunun, finansal riskin, dönem karının ve nakit akışlarının hisse senedi fiyatlarını etkilediğini tespit etmişlerdir.

Muhasebe kalitesini, tahakkuk kalitesi denetim firmasının büyüklüğü ve ölçüm kalitesi olarak üç alt boyutta inceleyerek yatırımcılar için önemi detaylandırılacaktır.

2.1.1. Tahakkuk Kalitesi

En temel anlamıyla tahakkuk terimi gerçekleşmemiş olayı ifade etmektedir. Tahakkuklar, mal ve hizmet tedariki, ödeme makbuzu ve mal ve hizmet alımı ile ödeme çıkışı arasındaki farklardan kaynaklanan rapor edilmiş gelirler / giderler ve nakit akışları arasındaki farkı temsil eder. Gelirler hesabı, nakit olarak tahsil işlemi dikkate alınmaksızın, mali yıl boyunca tahakkuk eden ve genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre gelir olarak kaydedilmesi gereken gelir işlemlerini, giderler hesabı da yine nakit olarak tahsil işlemi dikkate alınmaksızın, mali yıl boyunca tahakkuk eden giderlerin toplamını göstermektedir.

Tahakkuklar, tahakkuk esasına göre kullanılan ve sonuçları işlem ve olaylardan bağımsız olarak ekonomik anlamda ölçmeyi amaçlayan bir muhasebe kavramıdır. Diğer bir deyişle, tahakkuklar, firmanın ekonomik performansının ölçümünü iyileştirmek

amacıyla nakit akışının muhasebeleştirilmesini ayarlayan muhasebe sonuçlarının bileşenleridir (Paulo, 2007, s. 44). Tahakkuklar bu nedenle kar tablosunda yer alan ancak gerekli nakit hareketini ima etmeyen tüm kazanç hesaplarıdır. Dolayısıyla; bir firmanın toplam tahakkukları, net kazançlar ile firma nakit akışı arasındaki fark olarak ölçülebilir. Kurumsal karların önemli bir bileşenini temsil eder (Martinez, 2008, s. 16). Kar rakamları, firmanın geçmiş ve şimdiki performanslarını özetleyebilen ve esas olarak bir verimlilik ölçüsü, gelecekteki sonuçların tahmin edilmesi için girdiler sağlayabilen faaliyetlerin özeti olarak kabul edilir. Chan ve diğ. (2001) sadece kar hacmini analiz etmeye odaklanmanın, yani gelir tablosunda doğrudan gözlemlenenin, kar kalitesi hakkında önemli bilgileri göz ardı ettiğini iddia etmektedir. Gelir, tahakkuk esasına dayanır ve iki ana bileşeni vardır: nakit akışları bileşeni ve tahakkuklar bileşeni. Bu bileşenlerin her birinin kendine özgü özellikleri ve belirli bir dönemde elde edilen sonuçlar hakkında tamamlayıcı bilgi türleri vardır. Nakit akışı önemli unsurdur. Çünkü firmanın nakit üzerinde kontrol oluşturmaktadır. Tahakkuklar, firmanın ekonomik finansal durumunun raporlanmasına zamanındalık katarak muhasebenin önemli bir aracıdır (Dechow ve Schrand, 2004, s. 1).

Nakit akışı temel olarak, bir firmanın belirli bir süre içinde sahip olduğu finansal kaynakların giriş ve çıkış miktarları, yani nakit ve nakit benzeri varlıkların etkin hareketini dikkate alır. Bu bileşenin ana özelliği, ölçümünün herhangi bir tahmin içermemesidir. Çünkü etkili bir şekilde para birimi hareketi söz konusudur (Paulo, 2007, s. 16). Nakit akışlarının daha objektif ölçülmesine rağmen, raporlanan bilgilerin yeterliliğini ve zamanında yapılmasını doğrudan etkileyen işlemlerin ekonomik etkilerini tam olarak tanımama zayıflığına sahiptir. Tahakkuklar bu noktada devreye girerek kalan boşluğu doldurmak için kullanılır. Temel olarak, tahakkuklar nakit akışlarının muhasebeleştirilmesini zaman içinde ayarlar ve dönemin sonucundaki ekonomik işlemleri muhasebeleştirerek, etkin nakit hareketlerinin yaratılmamış olması durumunda bile, olayın muhasebeleştirilmesi ve ekonomik faydanın çakışması ile katkıda bulunur (Barth vd..2008, s. 470).

Literatürde kar yönetimi tespitinde finansal veriler yardımıyla tahakkuk ve finansal oranlar dikkate alınarak geliştirilen modellere baktığımızda ihtiyari ve ihtiyari olmayan tahakkuklar karşımıza çıkmaktadır. Kar yönetimi uygulamalarında ihtiyari tahakkuklar genellikle bir ölçü olarak kullanılmaktadır. İhtiyari tahakkuklar yöneticilerin kontrolünde ve inisiyatifinde olduğu için yasal mevzuattaki bazı açıklardan

yararlanarak yöneticilerin kar rakamını yönetmesi mümkündür. İhtiyari olmayan tahakkuklarda ise yöneticilerin kontrolünün mümkün olmayışı kar yönetimini mümkün kılmamaktadır. İhtiyari tahakkukların ölçümünde toplam tahakkuklar kullanılmaktadır. Toplam tahakkuklar ise bilanço yaklaşımı ve nakit akım tablosu yaklaşımından faydalanarak hesaplanmaktadır (Beaver, 1970, s. 98). Hribar ve Collins (2002), yaptıkları çalışmada toplam tahakkuk ölçümünde nakit akım tablosunun daha iyi sonuçlar verdiği ve toplam tahakkukların tahmininde bilanço yaklaşımının etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Tahakkuk esaslı kazanç yönetimini tespit edilmesinde Jones (1991), toplam tahakkukları, satışlardaki değişim ve maddi duran varlıklarla regresyona tabi tutmuştur. Ancak satışların ihtiyari olmadığı varsaymaktadır. Tahakkuk esaslı kazanç yönetimi tespit modelleri ile ilgili Dechow, Sloan ve Sweeney (1995)'in yapmış oldukları çalışmada Healy Modeli, DeAngelo Modeli, Jones Modeli, Dechow ve Sloan Modeli / modelleri test edilmiştir. Bu çalışma test edilen bütün modellerin kazanç yönetimi uygulamalarını tespit ettiğini ve “Düzeltilmiş Jones Modeli”nin en güçlü ölçümü yapan model olduğunu ortaya çıkarmıştır. Tahakkukların bu yönü ile muhasebe kalitesinde etkin bir rol oynadığını söylemek mümkündür (Sakarya ve Koçak, 2016, s. 739).

Kar rakamı ile tahakkuklar arasındaki ilişkiyi ortaya koyan ekonometrik bir modelde, hata terimlerinin standart sapması karın kalitesini temsil etmektedir. Tahakkuk kalitesi, kalıcılık açısından doğrudan kazanç kalitesi ile ilgilidir; hata süreci ve tahakkukların düzeltilmesi raporlanan bilgilerde gürültü yaratarak öngörücü içeriğini azaltır (Dechow ve Dichev, 2002, s. 58). Kısacası, hata teriminin standart sapması ne kadar büyük olursa tahakkuk kalitesi o kadar düşük olur. Dechow ve Dichev (2002), tahakkuk kalitesinin, kazançların kalıcılığını belirleyen ana faktörlerden biri olduğuna dair daha fazla kanıt elde etmekte ve tahakkuk kalite ölçüsünün, hisse fiyatları ve karlar arasındaki ilişkiyi elde etmek için yapılan testler de dahil olmak üzere farklı amaçlar için kullanılabileceğini belirtmektedir. Bu anlamda Chan ve ark. (2001), tahakkuk bileşeninin hisse senedi piyasası getirileri ile negatif bir ilişki kurma eğiliminde olduğu sonucuna varmıştır. Başka bir deyişle, yüksek tahakkukların eşlik ettiği karlardaki artış, düşük kaliteyi düşündürür ve gelecekte getirilerde düşüşe neden olur.

Muhasebe bilgilerinin veya bilgi içeriğinin alaka düzeyinin tahakkuk esaslı ile yakın ilişkilidir. Bunun yanı sıra muhasebe bilgi içeriği tahakkuklarla bulunabilmektedir. Nakit akışlarını ölçerek, ekonomik işlemlerin özünü tanıyarak ve

sonuç bilgilerine zamanındalık ekleyerek, birçok bilgi boşluğunu doldurabilir (Leal ve diğ., 2017, s. 211). Ardakani, Ardakani ve Heyrani (2013), bilgi içeriği (kar ve zarar) çalışmalarına yapılan vurgunun, gelecekteki karların ve nakit akışlarının tahmin edilmesini ve değerlendirilmesini sağlamayı amaçladığını açıklıyor ayrıca temettü ve hisse fiyatlarındaki artışlar, olası geçici veya istikrarsızlıkların belirlenmesine yardımcı olmak için bileşenlerini (firma nakit akışları ve tahakkukları) açıklama gereğini vurgulamaktadırlar.

Literatürde yer alan muhasebe kalitesi üzerine çalışmalarda, yetersiz muhasebe kalitesi gelecek kar tahminleri hatalarını, doğru tahminlerin gerçekleştirilmesini işlemlerin karmaşıklığını, dış çevresinin tahmin güclüğü, ürün veya hizmet satışları, nakit akışı ve tahakkuk değişkenliği gibi firma karakteristikleri ile ilgili olduğu ortaya konmuştur (Dechow ve Dichev, 2002, s. 58).

Richardson vd. (2002), karların sürekliliği ve gelecekteki hisse senedi getirileri arasındaki ilişkiyi tahakkuklar üzerinden incelemektedir. Richardson vd. (2002) araştırmasını Sloan (1996)'nın çalışması üzerine kurgulamış ve söz konusu çalışmanın kapsamını daha da genişletmiştir. Tahakkuklardaki bilgilerin firma sermayesi tahakkukları ile sınırlı olmadığını, aynı zamanda yatırım tahakkukları ve bazı finansman tahakkuklarını da içerdiğini sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, araştırmada güvenilirliği az olan tahakkukların daha düşük kar kalıcılığı ile ilişkili olduğu ve yatırımcıların düşük kazanç kalıcılığı nedeniyle sağlıklı tahminlerde bulunamadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Dechow ve Ge (2006), yüksek tahakkukların gelir tablosu perspektifine sahip kuralların sonucu olacağını, düşük tahakkukların ise bilanço perspektifine sahip kuralların sonucu olacağını ve bunun kar özelliklerine etkileri olduğunu savunuyorlar. Özellikle, karın sürekliliği tahakkukların büyüklüğü ve işaretinden etkilenmektedir. Yüksek tahakkuk rakamına sahip firmalarda, nakit akışlarına göre kar sürekliliğini artarken, düşük tahakkuk rakamına sahip firmalarda kar sürekliliğini azaltmaktadır. Düşük tahakkuk seviyesine sahip firmalarda, karların düşük sürekliliğinin nedeni olarak durdurulan faaliyetler, olağandışı giderler gibi özel kalemler tarafından yönlendirildiği belirlenmiştir. Muhasebe özel kalemleri artan ve düşük tahakkuklara sahip firmalar gelecekte de düşük tahakkuk kalitesine sahip olacağı öngörülmesine rağmen yüksek

hisse senedi getirilerine sahip olduklarını belirlenmiştir. Bu, yatırımcıların özel kalemlerin geçici doğasını yanlış yorumlamalarıyla tutarlıdır.

Özkan ve Kayımlı (2015) tahakkuk kalitesine ve kar sürekliliği üzerine bir çalışma yürütmüşlerdir. BİST 100 endeksinde işlem gören firmaların üzerinde yapılan bu çalışmada tahakkuk kaliteleri ile kar süreğenliği arasında anlamlı ve doğru orantılı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Tahakkuk kalitesi açısından sınıflandırılan firmaların katsayı ve açıklama yönü dikkate alınarak karşılaştırılmıştır. Gelişmekte olan ülkelerden elde edilen örneklemelerden sağlanan süreğenlik katsayısı sonuçlarının gelişmiş ülke firmalarına ait katsayılardan düşük olduğu belirtilmiştir. Bunlara ek olarak anormal tahakkuklar nedeniyle toplam tahakkukların nakit akışlarına nispeten daha düşük süreğenlik gösterdiği ortaya konmuştur.

2.1.2. Denetim Firmasının Büyüklüğü

Denetim firmaları, finansal tablo ve bilgilerin finansal raporlama standartlarına ne kadar uygun ve doğru olduğu konusunda güvence sağlama faaliyetini yerine getiren kuruluşlardır. Denetim firmalarının asli görevi, denetim standartlarında belirtilen bağımsız denetim metotlarını kullanarak kayıt, defter ve belge çerçevesinde denetim yapmak ve bunları değerlendirme işlemine tabi tutarak raporlamayı ifade etmektedir (Arkan, 1976, s. 48).

Sermaye piyasasının etkin bir şekilde sürdürülebilmesi ve böylelikle sermayenin tabana yayılabilmesine sağlamada yatırımcılar güvene ihtiyaç duymaktadır. İhtiyaç duyulan güveni sağlayacak en önemli faktörlerden biriside denetim firmalarıdır. Halka açık firmaların paydaşları bilgilendirmek için yayınlanan finansal tabloların denetimden geçtikten sonra bir anlam kazanacak böylelikle denetim, sermaye piyasalarında kamuyu aydınlatma görevini yerine getirirken bununla birlikte piyasada istikrar, güven ve açıklığı da sağlamış olacaktır. Bu bilgilerin ışığında piyasaya uzun vadeli fonların girmesi sağlanarak, sermaye piyasasının ilkelerinden biri olan sağlam finansman kaynağı oluşturulduğu gibi sermaye piyasasında sürekli bir derinlik de sağlanabilecektir. Bunun sağlanmasının elbette yatırımcıların güven içinde yatırımcılarını gerçekleştirecek ortamın sağlanması gerekmektedir. Bu ortamın sağlanmasında en önemli faktörlerden biriside denetim kalitesidir (Selimoğlu ve Yeşilçelebi, 2014, s. 30).

Denetim kalitesi kavramı, denetçinin ve denetim firmasının faaliyet süreci içerisinde arzu edilen kalite seviyesinde, en doğru neticeyi elde ettirecek ve güvence sağlayacak bir sisteme sahip olma kabiliyetidir (Ceylan, 2007, s. 220). Yatırımcıların, denetçilerin özelliklerine yoğunlaşması; girdilere ilişkin daha fazla açıklama yapılmasının, finansal tablo kullanıcılarının denetim kalitesini değerlendirmesinde faydalı olabileceğini göstermektedir (Christensen vd., 2016, s. 1650). Denetim kalitesi; denetçinin, hem müşterisinin mali tablolarında var olan ihlali saptayabilmesi ve hem de bu ihlali raporlayabilmesi ihtimalinin bir arada piyasa tarafından değerlendirilmesidir. Denetçinin bir ihlali belirleme olasılığı, denetçinin teknolojik kabiliyetlerine, denetimde yer verilen denetim prosedürlerine ve örnekleme çokluğuna bağlıdır. Keşfedilmiş bir ihlalin raporlanması olasılığı; denetçinin müşteriden bağımsızlığının bir ölçüsüdür (DeAngelo, 1981, s. 186).

Yüksek denetim kalitesi (denetçi büyüklüğü veya sektör uzmanlığı gibi) ölçümleri ile daha yüksek finansal raporlama kalitesine yakın ilişkilidir. Bu bağlantı, daha etkili bir izleme sonucunda, yüksek kaliteli denetçilerin düşük kaliteli denetçilerden daha şüpheli muhasebe uygulamalarını ve yanlış sunumları saptama olasılığının yüksek olduğu argümanına dayanmaktadır. Yöneticiler, denetçinin şüpheli muhasebe uygulamaları ve yanlış beyanlarla ilgili endişelerini gidermek istemiyorsa, yüksek kaliteli denetçilerin nitelikli denetim raporları hazırlama olasılığı daha yüksektir. Bu anlamda, finansal raporlamanın kalitesi (kazanç kalitesi) yönetim ve denetçi çabalarının ortak bir ürünü olarak görülebilir. Denetçilerin endüstri uzmanlığı, denetim kalitesi için vekil olarak kabul edilir. Daha önceki birkaç çalışma, endüstri uzmanlarına sahip müşteri firmalarının daha yüksek finansal raporlama kalitesi ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Krishnan, 2003, s. 5). Endüstri uzmanları tarafından yapılan daha yüksek denetim kalitesi, düzensizlikleri ve yanlış sunumları daha kolay tespit edebilmelerini sağlayan teknolojilere, fiziksel tesislere, personele ve organizasyonel kontrol sistemlerine büyük yatırım yapmalarıdır (Simunic ve Stein, 1987, s. 7). Daha yüksek kalite denetimleri sağlama becerileri, aynı sektördeki diğer müşterilere hizmet verme ve sektördeki en iyi uygulamaları öğrenme ve paylaşma deneyimlerinden kaynaklanmaktadır (Dunn ve Mayhew, 2004, s. 38). Endüstri uzmanlığına sahip denetçilerin, özellikle denetim görevinin ilk yıllarında, endüstri uzmanlığı olmayan denetçilere göre yanlış sunumları ve düzensizlikleri tespit etme olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Endüstri uzmanı denetçilerin,

müşterinin işini daha iyi anlamalarını sağlayan endüstri uzmanlığına sahip olduğu varsayımına dayanmaktadır. Daha yüksek kazanç kalitesine sahip firmaların endüstri uzmanları işe alabileceği ve bu nedenle kazanç kalitesi ile endüstri uzmanlığı arasında gözlenen pozitif ilişkinin uzman denetçilerin kendi seçimine bağlı olabileceği söylenebilir (Gül vd, 2009, s. 276) Denetçi büyüklüğü sonuçları, bulguların tespit yeteneği veya raporlama teşvikleri ile yönlendirilip yönlendirilmediğini belirlemez, çünkü her ikisi de denetçi büyüklüğü ile ilişkilidir. Ücret ve çalışma sürelerinde bile, denetçinin kalite üzerindeki etkisinin nedenini çözmek hala zordur. Denetim ücretleri ve denetçi görev süresinin, denetçi uzmanlığı ve dolayısıyla tespit kabiliyeti ile pozitif korelasyon gösterdiği, ancak denetçinin bağımsızlığı ve dolayısıyla azalan raporlama teşvikleri ile negatif ilişkili oldukları tahmin edilmektedir (DeAngelo, 1981, s. 189).

Araştırmacılar, kasıtlı ve kasıtsız yanlışlıkların azaltılmasındaki rolleri nedeniyle denetçilerin kazanç kalitesinin belirleyicisi olduğunu varsaymaktadır. Bir denetçinin yanlış beyanları azaltma kabiliyeti, denetçinin hem önemli bir yanlışlık tespit etme hem de ayarlama veya raporlama yapma yeteneğinin bir fonksiyonudur. Araştırmacılar, bir denetçinin hataları algılama yeteneğinin denetçi çabasının ve etkililiğinin bir işlevi olduğunu ve denetçinin hataları bildirme veya düzeltme teşviki, dava riski, itibar maliyetleri ve denetçinin bağımsızlığı gibi faktörlere bağlı olduğunu varsaymaktadır (Caramanis ve Lennox, 2008, s. 121).

Diğer taraftan Van ve Tendeloo (2005) yılında tanınmış denetim firmalarının ihtiyacı doğru şekilde karşılayan denetim raporları sunmaya daha yatkın oldukları savunulmaktadır. Çünkü, denetim firmalarının yapılan denetimlerde ihmal söz konusu olursa firma hakkındaki olumsuz izlenim müşteriler tarafından da olumsuz karşılanarak hem kayıp oluşacak hem de denetim fiyatlarını negatif yönde sonuçlar ortaya çıkacaktır. Bununla birlikte denetçilerin mevcut varlık seviyeleri ne kadar fazlaysa, olumsuz bir durumla karşı karşıya kalması varlıkları tehlikeye atacağından, açılacak bir dava riskinden korunmak için doğru denetim raporları sunma eğilimleri de artmaktadır (Lennox, 1999, s. 780).

Butler, Leone ve Willenborg (2004) ele aldıkları çalışmada, kar yönetimi ve denetim firması arasında ters yönlü bir alaka düzeyi olduğunu ortaya koymuşlardır. Halka ilk kez açılan firmalarda büyük denetim firmaları tarafından denetlenmesi kar yönetimi açısından daha çok güven vermektedir. Yatırım potansiyeli yüksek firmaların

tanınmış ve kendini ispatlamış büyük denetim firmalarına yöneldikleri gözlemlenmiştir. Çalışmada ele alınan ilk beş denetim firmasının, firmaların isteğe bağlı tahakkukları manipüle etme eğilimlerini engelledikleri ortaya konmuştur (Dechow ve Schrand, 2010, s. 380).

Araştırmacılar, denetimin kasıtlı ve kasıtsız yanlışlıkların azaltılmasındaki rollerinden dolayı kar kalitesinin belirleyicisi olduğunu varsaymaktadır. Bir denetçinin hatalı beyanları hafifletme yeteneği, denetçinin hem önemli bir yanlışlığı tespit etme hem de onu düzeltme veya raporlama yeteneğinin bir fonksiyonudur. Denetçinin hataları tespit etme yeteneğinin denetçi çabasının ve etkinliğinin bir fonksiyonu olduğunu ve bir denetçinin hataları rapor etme veya düzeltme teşviklerini dava riski, itibar maliyetleri ve denetçi bağımsızlığı gibi faktörlere bağlı olduğunu tahmin eder (Dechow ve Schrand, 2010, s. 380).

Denetçilerin kar kalitesini etkilemedeki rolüne dair kanıtlar, denetçilerin, mali raporlama sürecinde denetçinin rolü göz önüne alındığında makul olan, gelir artırıcı isteğe bağlı tahakkukları kısıtladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, deneysel kanıtlar denetçi çabası ile ERC'ler ve kar özellikleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu da göstermektedir. Bu tür çalışmalar, denetçi öz seçimi ve ihmal edilen korelasyon değişkenleri dahil olmak üzere sonuçlar için alternatif açıklamalarla ilgili kaygılarla ilgilenmelidir. Özellikle, ERC'ler ve kar özellikleri, muhasebe sisteminin firmanın temel performansını yakalama kabiliyetinden etkilenir. Bu, denetçilerin kontrol ettiği veya etkilediği kalitenin bir boyutu değildir. (Dechow ve Schrand, 2010, s. 381).

2.1.3. Ölçüm Kalitesi

Sermaye piyasalarında firmaların üç sebepten kar yönetimine başvurdıkları savunulmaktadır. İlki, sermaye artırımını yapmak isteyen firmanın tahakkukları kullanarak gelirleri mevcut durumundan yüksek gösterme çabasıdır. Bu durum hisse senedi fiyatlarını etkileyerek fazladan prim elde etmeye çalışacaktır. İkinci olarak, firmayı ele geçirmek isteyen yöneticilerin karları olduğundan daha düşük göstererek firmanın değerini düşük gösterme çabasıdır. Üçüncü olarak ise, firmalar yatırımcılarını kaybetmemek adına beklenen kar rakamını sunma isteğidir. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerinde yer alan esneklikler kar yönetimine olanak sağlamaktadır. Bu çerçevede muhasebe yöntemleri ve tahakkuklar kullanılarak yapılan kar yönetimleri ortaya çıkmaktadır. Muhasebe yöntemleri kullanılarak yapılan kar yönetimi; stok

değerleme yöntemleri, amortisman yöntemlerinin seçilmesi, harcamaların giderleştirilmesi veya aktiveştirilmesi gibi yöntemler kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları üst yönetimin yetkileri ile oluşan, tipik tahakkuk düzenlemelerine örnek olarak gösterilebilir. Firma alacakları, stoklarda aktiveleştirme ve giderleştirme, maddi duran varlıklarda aktiveleştirme ve giderleştirme uygulamaları yaparak cari dönem karını olduğundan daha düşük veya daha yüksek gösterebilmektedir (Kiracı, 2009, s. 168).

İlk olarak stok değerleme ölçümü üzerinde durulacak olursa. Dönem sonu bilançosunu ve gelir tablosunu önemli derecede etkilemektedir. Bu yüzden stok değerlemeyle alakalı muhasebe uygulamalarından ortaya çıkan etkinin gelecek dönemlere de etki ettiği söylenebilir. Bu bilgiler ışığında dönem sonu stok miktarı artırıldığı da kar rakamları da doğru orantılı olarak artış gösterecektir. Stoklarla alakalı önemli olan nokta; her dönem yılı sonunda envanter sayımı yapılması ve değerleme işlemlerinin yanı sıra dönem sonu stok miktarının belirlenmesidir. Stok miktarları üzerinden yapılan manipülasyon biriside, satılan malların maliyetinin olduğundan düşük veya yüksek gösterilmesi durumudur. Bu tür finansal bilgi manipülasyonları karda artış sağlamaktadır. Stok değerleme yöntemleri arasından yapılan seçim, firmanın bilançosundaki dönem sonu stok tutarını ve gelir tablosundaki satışların maliyetini doğrudan etkilemektedir (Yörük ve Doğan, 2009, s. 95). Stokların manipülasyonda kullanılması iki biçimde yapılabilmektedir. Birincisi stok miktarına üzerinde durulurken, ikincisi stokların değerlemesi ile ilgilidir. Stok miktarı, karın yüksek gösterilmek istendiği dönemde sıkı bir envanter kontrolü yapılırken, stokların değerinin yüksek olduğu dönemlerde yumuşak bir envanter yapılması yoluyla değiştirilebilir. Firmaların seçtikleri stok değerleme yöntemleri manipülasyona olanak sağlamaktadır. Ortalama maliyet yöntemi, FIFO ve LIFO olmak üzere üç tip stok değerleme yöntemi kullanılmaktadır. Bu üç yöntemde dönem sonu stok durumunu farklı göstermektedir. Bu durumda oynaklığa sebebiyet vermektedir (Küçük, 2010, s. 4).

İkincisi amortisman yöntemleri üzerinden yapılan manipülasyon yöntemleri ile ölçüm kalitesini negatif etkilemektir. Sermaye Piyasası Kanununda yer alan tanıma göre; duran varlıklarda yer alan malların, kullanım süresi ve teknolojik gelişmelerin artmasıyla çağın gerisinde kalması, yıpranma ve tükenme biçiminde mevcut değerini koruyamamasını göz önüne alarak, duran varlıkların faydalı şekilde kullanımlarını tahmin etmek ve bu süre içinde söz konusu varlıkların elde etme maliyetini gider olarak muhasebe kayıtlarına işlenmesidir. Amortisman hem firma içi hem de firma dışı bilgi

kullanıcılarını da ilgilendirmektedir. Muhasebe uygulamaları açısından önemli bir uygulamadır ve finansal bilgi manipölasyonları kapsamında amortisman yöntem ve döneminin değıştirilmesi yoluyla uygulanmaktadır (Küçüksözen ve Küçükkocaoğlu, 2005, s. 90). Amortismanlar sabit varlıkların maliyetlerini belli bir zaman dilimine dağıtılması dolayısıyla nakit çıkışı gerektirmeyen giderler arasındadır. Ayrıca amortisman giderleri gelir tablosunda raporlanmaktadır Amortisman belirleme uygulaması maddi varlığın yararlı olacağı ekonomik ömrü ve sonrasında hurda değeri gibi birçok etmene bağılı olarak değerdendirilmektedir. Bunun yanı sıra maddi varlıkların yeniden değerdelenmesi de olanak sağlamaktadır. Yaygın biçimde tercih edilen iki adet amortisman yöntemi kullanılmaktadır. Bunlar, normal amortisman yöntemi ve azalan bakiyeler yöntemidir. Varlıkları farklı biçimlerde değerdereyerek, varlıkların kullanım sürelerini değerdereterek veya amortisman ayırma yöntemini değerdereterek fiili amortisman giderlerinin artırılması veya azaltılması yoluyla cari dönem karlarında artış veya azalış sağlanabilir (Aygün, 2013, s. 59-60). Cari dönem karını bulunduğı rakamdan daha fazla belirtmek isteyen firmaların azalan bakiyeler yönteminden normal yönteme çevirmekte ya da amortisman uygulama zamanlarını uzatmaktadır. Buna ek olarak mevcut dönem karını normalden az göstermek isteyen firmalar ise amortisman yöntemini normal yöntemden azalan bakiyeler yöntemine dönüştürmekte ya da amortisman süresini en az tahmin ederek kısaltmaktadır. Tüm bunlarla beraber maddi duran varlıkların ekonomik ömrünün azaltılması da mümkün olabilmektedir. Genel olarak, varlıkların ekonomik ömürlerinin teknolojik gelişmelere göre geriye gittiğı kabul edilmektedir. Bu gibi durumlarda amortisman giderlerinin artması gerektiğı raporlamak yerine; firma yöneticileri hesaplarına ve mali tablolarına yansıtmayabilmektedir. Duran varlığın değerdinin ayrılacak amortisman giderinden az olması durumunda amortismanları azaltmanın bir diğerdere yolu olarak duran varlıkların kayıt dışı bırakılması gündeme gelebilmektedir (Yörük ve Doğan, 2009, s. 93).

Üçüncüsü; harcamaların giderleştirilmesi veya aktifleştirilmesi ile yapılan manipölasyondur. Firmalar muhasebe politikalarının da sağladığı uygun koşullarla gelecekte fayda elde edecek maliyetlerini aktifleştirerek karlarını mevcut durumundan daha yüksek ya da daha düşük gösterebilir. Bu açıdan bu konudaki uygulamalar Vergi Usul Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu, Türkiye Muhasebe Standartları ve Uluslararası Muhasebe Standartları gibi farklı nitelik ve kapsama sahip düzenlemelere göre muhasebeleştirilmeye tabi olabilmektedir. Bu bakımdan gelir tablosuna alma ve

bilanço'ya alma kararları birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen iki kavram durumundadır. Gerçekleştirilen bir aktifleştirme kararı, oluşturulan gelir tablosunu da etkilemektedir. Firmalar harcamaları aktifleştirme uygulaması hedefledikleri dönem karlarına ulaşamadığı durumlarda başvurma eğilimindedirler. Bir aktif ile doğrudan ilgili olmayan ve firma sermayesinde olan faiz giderleri, kur farklılıkları veya ürün maliyetlerine dahil edilmektedir. Bu yöntem dönem giderlerini olduğundan daha az gösterirken, hedeflenen kara ulaşmada etkin bir rol oynar. Firmaların maliyetleri gider yazmak yerine aktif olarak gösterilmesi, uygun olmayan şekilde aktifleştirilmesi ile cari yıl giderleri sonraki dönem veya dönemlere aktarılmış olmaktadır. Gider ve aktiflerin borç kalanı veren hesaplar olması, maliyet unsurlarının aktifleştirilmesi durumunda muhasebe denkleminin dengesine etki etmemektedir. Bu durum karın yanında varlıklarda da bir artışa sebep olabilir. Yani bir nevi kazan-kazan durumu söz konusudur. Firmaların bir tercih yaparak giderleştirme yerine aktifleştirdiği maliyetler genel olarak kuruluş ve örgütlenme giderleri, ar-ge harcamaları, reklam faaliyetleri ve genel yönetim harcamalarıdır (Küçüksozen, 2005, s. 116).

Araştırma ve geliştirme faaliyetleri için gerçekleştirilen harcamalar bulundukları dönemde gider yazılması, aktifleştirilmesi, belli şartlara sahip olanların aktifleştirilip diğerlerinin dönem gideri yazılması, araştırma ve geliştirme harcamalarının gider yazılarak sonrasında fayda sağlayacağı durumda aktifleştirilmesi yaklaşımları kullanılmaktadır (Köse ve Ferhatoğlu 2009, s. 93). Yaklaşımlar, araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile ilgili üstlenilen maliyetlerin muhasebe kayıtlarının gerçekleştirilmesi iki yaklaşım ile uygulanmaktadır. İlk yaklaşımda; harcamalar gerçekleştiği dönemde gider kaydedilir, ikinci yaklaşımda ise; maddi olmayan duran varlık olarak aktifleştirilerek sonraki yıllarda itfa yöntemiyle gidere dönüştürülebilir (Kayhan ve Tepeli, 2009: 329).

Dördüncü ve son olarak şerefiye kayıtlarında yapılan manipülasyonlar ile ölçüm kalitesinin olumsuz etkilenmesidir. Maddi olmayan duran varlıklar şerefiye olarak adlandırılmaktadır. Şerefiye, bir firmanın başka bir firmayı bünyesine katması durumunda elde edilen varlıkların net değeri ile elde edilen bedeli ilişkisindeki farkı olarak belirtilmektedir. Şerefiyenin kaydedilmesi ülkelerde farklı şekillerde uygulandığı dikkat çekmektedir. Amerikan Birleşik Devletlerinde şerefiye oluştuğunda aktifleştirilmekte ve bir kayıp gerçekleşmedikçe bilançonun aktif yönünde yer almaktadır. Avrupa ülkelerinde yer alan bazı düzenleyici rejimlerde olduğu gibi borsada yer almayan firmalar şerefiyeyi amortisman uygulaması gerekli hale gelmiştir. Bu

uygulama kar rakamları üzerinde oynamaya müsaade etmektedir. Şerefiyenin tutarının normal seviyesinin üstünde hesaplanması ve kayıtlara aktarılması ise bilançodaki varlıkların değeri pozitif yönde etkileyecektir. Bu durumun tam aksi satın alma değerinin azaltılması da mümkündür. Firma satın almaya veya bünyesine katmaya bağlı elde edilen stoklar vb. bazı varlıkları satın alma tarihinde muhasebe kayıtlarına aktarılmazsa, aktiflerin satılması sonrasında ele geçecek kar rakamlarında artış gözlenecektir. Bu nedenle firmalar, satın alma durumunda meydana gelen şerefiyeyi değerinden yüksek hesaplama ve kaydetme, sonrasında değer kayıplarının oluşması ile ilişkili olarak tekrar gözden geçirmeye daha yatkındır. (Aygün, 2013, s. 61).

Şerefiye maddi varlıklardan ileriki dönemlerde elde edilecek yararın fazla olacağına dayanmaktadır. Şerefiyenin ödenerek ilerleyen dönemlerde müşterileri ve yürütülmekte olan sistemi yönetmek gibi amaçlar bulunmaktadır. Cari dönem karını arttırmak veya azaltmak isteyen firmalar, şerefiyenin itfa sürelerini arttırıp azaltarak finansal bilgi manipülasyonu uygulayabilmektedir. Bu sayede dönem karını daha düşük ya da daha yüksek gösterebilmek mümkün olabilmekte, diğer bir ifadeyle karlarını manipüle etmektedirler (Küçüksözen ve Küçükkocaoğlu, 2005, s. 91).

Branch (1974), farklı alanlarda faaliyet gösteren firmaların Ar-Ge giderlerindeki değişimle karlar arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur. Ar-Ge giderlerindeki değişimlerin karları da pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Morbey (1988), madencilik ile metal sektörleri üzerinde yaptığı çalışmada firmaların araştırma ve geliştirme giderleri ile satışlar ve kar büyümesi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucu ortaya konmuştur. Krasnikov ve Jayachandran (2008) firma performansı ile Ar-Ge giderleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Yapılan Ar-Ge harcamalarının işletme performansı ile doğru orantılı olduğu ortaya konmuştur.

Firmaların dış kaynaklardan aldıkları borç kaynağının sonunda doğan faiz ödemelerini elde edilen varlığın maliyetine dahil edilmesi gerektiğini savunarak aktifleştirilmesi yolu ile manipülasyon yapmaktadır. Yıllar itibariyle çok yüksek kar rakamlarına ulaşan firmaların, giderlerin aktifleştirilmesi uygulamasına başvurdukları görülmektedir (Aygün, 2013, s. 59).

Kirschenheiter ve Melumat firmaların muhasebe manipülasyonuna yönelmelerini iki nedene bağlamaktadır. Nedenlerden ilki; firmaların hisse senedi fiyatlarını yükseltmek için öncelikle hisse senetlerine olan talebi arttırma çalışmalarıdır.

İkincisi; yönetim sınıfının hem başarılı görünmek hem de kazançlarını yükseltmek amacıyla firma karlarını mevcut durumundan yüksek gösterme çabasıdır. Yatırımcılar için hisse senetlerinin gelecekteki fiyatlarını tahmin etmekte muhasebe bilgilerinin rolü oldukça önemlidir. Bu durumu fırsat olarak gören yöneticilerin, bağlı oldukları firmaların kısa vadeli hisse senedi fiyat performansını etkileyerek daha cazip hale getirmek manipüleyle başvurmaktadır. Karın artışı, yüksek kar payı dağıtım beklentisi ile yatırımcıları hisse senetlerine daha fazla ödemeye razı eder. Hisse senedinin değeri bir artış meydana gelmekte ve firmanın sermaye maliyetinde azalış meydana getirmektedir (Binici, 2011, s. 58).

Bu bilgilerin eşliğinde literatürde yapılan bazı araştırmalarda muhasebe bilgilerinin hisse senetlerini nasıl etkilediğine baktığımızda. Meulen, Gaeremynck ve Willekens (2007), Genel Kabul Görmüş Muhasebe ilkeleri ve UFRS'ye göre elde edilen kar rakamlarının değer ilişkisini ele almıştır. Firmanın kar, defter değeri, nakit akımları gibi muhasebe verileri uygulanarak hisse senetlerinin kazanç modeli üzerinde durmuşlardır. Karın nasıl sağlandığını önemsemeden muhasebe verilerinin hisse senetleri açısından önemli bir yere sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır

Kayalıdere (2013), muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilanço ve gelir tablosundan defter değeri ve dönem net karının, hisse senetlerinin piyasa değerini ortaya koyma yetkinliklerini araştırmıştır. Elde edilen bulgulara marjinal ve göreceli açıklama yetkinliği yıllık bazda değerlendirildiğinde, piyasa değerini kriz öncesi dönemde hisse başına karı, kriz sonrası dönemde ise hisse başına defter değerinin daha iyi açıkladığı söylenebilir. Cari karların sonraki dönem karlarını açıklayamadığı kriz dönemlerinde bilanço bilgisi olan defter değerinin, piyasa değerinin açıklanmasında daha belirleyici bir unsur olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.2. Karın yapısı

Kar, firmanın yürüttüğü ekonomik süreçlerle ilgilidir. Örneğin, karların niteliği, karın firmanın esas faaliyet konusu olan veya olmayan faaliyetlerden kaynaklanıp kaynaklanmadığı ile ilgilidir. Firma yöneticilerinin çıkarları doğrultusunda kar rakamlarında veya kar yapısında meydana getirecekleri bir müdahale yatırımcıların yanlış kararlar vermesine sebebiyet verebilmektedir. Bunların yanı sıra kar rakamlarındaki dalgalanmalar yatırımcılar için risk ve belirsizlik içerdiği için kar kalitesini olumsuz etkilemektedir (Salam ve Fantazy, 2014, s. 314).

Karın istikrarlı hale getirilmesi, dönem içerisindeki kar akışlarında meydana gelen dalgalanmaları en aza indirgeyebilmek için yüksek kar sağlanan dönemlerde olduğundan daha düşük, düşük kar sağlanan dönemlerinde olduğundan daha yüksek göstererek değişkenliği veya istikrarlılığını korumaya yönelik bir kar yönetimidir (Mulford ve Comiskey, 2002, s. 3). Fudenberg ve Tirole (1995) karın istikrarlılığını, muhasebe kayıtlarındaki karları artırmadan kayıt altına alınan gelirlerin değişkenliğini azaltmak için ilgili muhasebe kalemlerinin vade yapısında yapılan manipölasyon süreci olarak tanımlamıştır. Başka bir tanımda ise karın istikrarlı bir eğilim gösterdiğini ve firma karlılığına ilişkin risk faktörünün en aza indirildiği izlemine kazandırmak amacıyla, karın çeşitli muhasebe uygulamaları ile değiştirilmesidir. Bu uygulama ile hedef finansal bilgi kullanıcılarını yanıltmaktır (Küçüksözen ve Küçükkocaoğlu, 2004, s. 5).

İstikrarlılık veya değişkenlik yüksek kaliteli karları değerlendirmek için kullanılırken aynı zamanda gelirin istikrarlı olduğunu kanıtlamak için yapılan bir testtir. Yani firmanın iş kolu, çevre koşulları ve değişken ekonomik koşullar raporlanan karın istikrarlı olması için yönetimin istikrarlaştırma uygulamaları etkili olmaktadır. Kardaki istikrarsız dalgalanmaları sabit hale getirme veya düzenli kar artışı sağlamak için yapılan çalışmalar kar yönetiminin potansiyel bir birleşendir. Bu birleşen tahakkuk esaslı muhasebe uygulamalarında görülmektedir (Giroux, 2004, s. 5).

Kar rakamlarının daha istikrarlı bir görüntü sergilemesi ve firmanın karlılığı ile ilgili şüphelerin ve riskin az olduğu görünümünü sağlamak için kar rakamlarının çeşitli muhasebe uygulamaları ve faaliyetlere ilişkin kararlarla değiştirilmesidir. Bao ve Bao (2004)' e göre karın istikrarı için birçok gösterge bulunmaktadır ancak bu göstergelerin nedeni karların değişkenliğini, satışların değişkenliği ile karşılaştırmaktır. Kar rakamlarının istikrar göstermesi için kar değişkenliğinin satışların değişkenliğinden küçük olması gerekmektedir (Yel, 2009, s. 28).

Karın istikrarlı hale getirmek ve finansal bilgi manipölasyonu yaparak finansal bilgi kullanıcılarını yanıltmak için iki yöntem kullanılmaktadır. Birinci yöntem, finansal tabloların hazırlanma süresince muhasebe standartları, özellikle değerleme kararlarının uygulanmasında firma lehine yorum yapılmasıdır. İkinci yöntem; yatırım, üretim ve satış işlemlerini içeren kararlarda finansal bilgi manipölasyona yönelik hareket etmektir (Yel, 2009, s. 27).

Muhasebe işlemlerinin finansal tablolara aktarılması sırasında yaşanan finansal bilgi manipölasyonun kaynağı, muhasebe işlemlerindeki kayıtlama zamanıdır. Bu bilgiye göre, değerieme hükümlerinin firmanın amacına göre yorumlanması veya değeriştirilmesiyle, kar rakamlarının beklenenden yüksek olduğu dönemlerde daha fazla karşılık ayrılarak, kar rakamlarının beklenenden düşük olduğu dönemlerde karşılık ve amortisman daha az ayrılması gibi uygulamalar ile kontrol atında tutulmasıdır (Küçüksözen ve Küçükkocaoğlu, 2005, s. 88).

Karın yapısına dair iki konu üzerinde durulmaktadır. Bunlardan ilki karın sürekliliğidir. Yüksek kaliteli karlar, açıklanan kar rakamlarının sonraki yıllarda durumunu koruması ve geleceğe yönelik bilgiler verebildiğı sürece sürekliliğin artmasıdır. Eğer karlar bir defalıktan ziyade süreklilik gösteriyorsa yüksek kaliteli karlar olarak tanımlanmaktadır (Schipper ve Vincent, 2003, s. 104). İkincisi ise kardaki değerişim oranıdır. Firma faaliyetlerinden elde edilen karların dönemler arasındaki dalgalanmalarını ifade eder. Bu iki konu aşağıda detaylı olarak incelenecektir.

2.2.1. Karın Sürekliliğı

Kar kalitesinin en önemli göstergelerinin başında olan sürdürebilirlik kavramı, tekrarlanan ve gelecek yıllarda da tekrarlanması beklenen gelir ve giderlerle alakalıdır. Diğer bir ifadeyle ifadeyle süreklilik kavramı, bir defalık kazançlardan ziyade düzenli akışı ifade etmektedir. Gelecek döneme ait karları tahmin etmekte, cari dönem karları kullanılmaktadır. Tahminlemede en doğru kararı verebilmek için karların hareketliliğı yani bir defalık karlar veya sürekli karların doğru şekilde analiz edilmesi büyük bir önem taşımaktadır.

Karın sürekliliğı, kar düzenindeki beklenmeyen bir değerişimin yatırımcıların gelecek dönem karları hakkındaki beklentilerini değeriştirmelerine yol açmaktadır. Yani kârın sürekliliğini gösteren faktörü, beklenmeyen bir karın gelecek yatırım kararlarında bir değerişime neden olması ile sonuçlanmaktadır. Beklenmeyen karların bazıları beklentilerde bir değerişim meydana getirerek hisse senedi fiyatlarının da değerişmesine neden olurken, diğer kısmı beklentiler üzerinde etkisinin bulunmaması nedeniyle hisse senedi fiyatlarının belirlenmesinde dikkate alınmamaktadır. Bu açıklamaya göre, beklenmeyen karların iki unsurdan oluştuğunu söylemek mümkündür. Bu unsurlardan birincisi, süreklilik arz ettiğı için beklentileri etkileyen (sürekli unsur); ikincisi ise, geçici

olduğu için beklentiler üzerinde etkisi bulunmayan (geçici) unsurdur. Karların sürekli unsuru, karların zaman serisi davranışına dayalı olarak tahmin edilir (Lev,1989, s. 162).

Comiskey ve Mulford (2000), yaptıkları araştırmada kar kalitesinin nakit boyutunun, bir defalık kar veya zararın yanı sıra tekrarlanan giderlerle doğrudan ilgili olduğunu savunmuştur. Örneğin, ertelenmiş vergi giderleri nakit çıkışı olmadan net karı azalttığından kar kalitesinin nakit özelliğini artırır. Firma daha az kar rapor eder ancak nakit akışları azalmamıştır. Tablo 1’de çeşitli gelir tablosu kalemleri arasında ortaya çıkabilen ilişkiler, nakit akışları ve kar kalitesinin süreklilik ve nakit boyutlarını göstermektedir.

Tablo 1: Gelir Tablosu Kalemleri Arasındaki İlişkiler ve Kar Kalitesinin Süreklilik ve Nakit Boyutu

Gelir Tablosu Kalemi	Kar Kalitesi Boyutu ve Etkileri
Bir Defalık Kar ya da Kazanç	Kar Kalitesini Azaltır-Süreklilik Azaltır
Bir Defalık Gider ya da Zarar	Kar Kalitesini Arttırır- Süreklilik Arttırır
Elde Edilen Naktin Gelirden Fazla Olması	Kar Kalitesini Arttırır-Nakiti Arttırır
Gelirin Elde Edilen Nakitten Fazla Olması	Kar Kalitesini Azaltır-Nakiti Azaltır
Ödenen Naktin Giderden Fazla Olması	Kar Kalitesini Azaltır-Nakiti Azaltır
Giderin Ödenen Nakitten Fazla Olması	Kar Kalitesini Arttırır-Nakiti Arttırır

Kaynak: Comiskey, E. E., & Mulford, C. W. (2000). *Guide to financial reporting and analysis*. John Wiley & Sons.

Kar kalitesi, yalnızca firmanın performans bilgisini tam olarak ortaya koyarsa yararlı olarak görülür. Yani finansal tablolar; firmaların doğru, tarafsız, kesin, zamanında, şeffaf, kalıcı ve karşılaştırılabilir bir finansal bilgi sağladığını zaman kar kalitesi koşullarını karşılamış sayılır. Bununla birlikte, kar kalıcılığının veya sürekliliğinin sağlanması da en az bunlar kadar önemlidir. Sürdürülebilirliğin arkasındaki mantık üzerinde örnek verecek olursak; karları süreklilik gösteren Y firmasını hisse senedi fiyatı, karları daha az süreklilik gösteren X firmasının hisse senedi

fiyatına göre gelecek karları ve ölçümünün daha az tahmin hataları barındırdığını söylemek mümkündür (Dechow ve Schrand, 2010, s. 383).

Dechow ve Ge (2006), ele aldıkları çalışmalarında kar sürekliliğinin tahakkukların büyüklük ve yönünden etkilendiğini dile getirmişlerdir. Tahakkuklar ile kar sürekliliği arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu, eğer tahakkuk düzeyleri artarsa kar sürekliliğinde arttığını savunmuşlardır. Ancak bazı özel durumları olan firmaların düşük kar sürekliliği ve düşük tahakkuk düzeyine sahip oldukları ifade edilmiştir. Bu gibi özel durumları bulunan düşük tahakkuk seviyeli firmaların diğer düşük tahakkuk seviyeli firmalara nispeten gelecekte daha yüksek hisse senedi getirilerine ulaşılabilceğini ortaya koymuşlardır (Dechow ve diğ, 2010, 350). Kazançları toplam tahakkuk ve nakit akışlarına ayırdıktan sonra, literatürün alacağı bir diğer doğal yön, az ya da çok kalıcı olan belirli tahakkuk türlerini incelemektir. Richardson ve diğ. (2005) finansal tabloları kısa ve uzun vadeli işletme varlık ve borçları ile finansal varlık ve borçlara ayırmaktadır. Kısa vadeli tahakkuk bileşenlerinin uzun vadeli bileşenlerden daha az kalıcı olduğunu ve finansal tahakkukların işletme tahakkuklarından daha kalıcı olduğunu göstermektedir.

Kar sürekliliğini sağlamak için değişkenlilik veya istikrarlılık uygulamaları kullanılan yöntemler arasında yer almaktadır. Dechow ve Skinner (2000) firmaların karın istikrarlılık uygulamasını değerlendirme aşamasında kullanıp kullanılmadığı üzerinde durmuş ve karı istikrarlı hale getirmede firmaların iki uygulama üzerinde durduğunu belirtmiştir. Bunlar doğal ve kasıtlı uygulamalardır. Doğal uygulamalar, yöneticilerin hiçbir manipülasyon uygulaması kullanmadan istikrarlı gelire etkisi olan gelir faaliyetlerini kullanmalarıdır. Doğal olamayan uygulamalar ise bir yöneticinin ekonomik faaliyetlerini değiştirmesi ile ya da bir yöneticinin muhasebe kayıtlarının zamanlamasında yaptığı değişiklikler şeklinde gerçekleştirilebilir. Bir başka deyişle kasıtlı istikrar sağlama, yöneticilerin amacına uygun şekilde karın yönetilmesidir. Buradaki amaç bilgi kullanıcılarına karın ilgililik ve güvenilirlik açısından iyi imaj sergilemektir

İlgililik ve güvenilirlik faktörlerinin hangisinin daha önemli olduğu araştırmacılar arasında belirsizliğini korusa da önemli oldukları konusunda ortak fikre sahiptirler. İlgililik; değerlendirme için tahmin değeri taşıyan, o anki rakamı ifade eder. Güvenilirlik ise kar değerinin kanıtlanabilir ve hatalardan büyük ölçüde ayıklanmış çok

az yargı ve tahmin içeren rakamlardır. Firmaları değerlendirme için ilgili olan rakam güvenilir değilse kullanışlı olmayacaktır. Yani firmanın karı hem ilgili hem de güvenilir ise karın daha kaliteli olduğundan söz etmek mümkündür (Dechow ve Schrand, 2004, 6).

Firmaların bir diğer sürekliliği koruma yöntemi ise hedef tutturmadır. Bildirilen kazancın sıfıra yakın dağılımında bir “kırılganlık” oluşmaktadır. İstatistiki olarak az sayıda firma küçük kayıplara sahip ve istatistiksel olarak çok sayıda küçük karlı firmalara sahiptir (Burgstahler ve Dichev, 1997: 101). Bu kalıbın ortak bir yorumu, yönetilmeyen kazançları olan firmaların “sıfır” ın (yani, küçük zararı olan firmalar) sezgisel hedefinden daha az olan (yani, küçük zararı olan firmalar) küçük bir kar bildirecek kadar karı kasıtlı olarak yönettiğidir. Bu bulguya dayanarak, küçük kazançlar ve küçük zararlardan kaçınma gibi kar önlemleri, kar kalitesinin belirli bir boyutu olarak kar yönetiminin bir göstergesi olarak belirlenmiştir. Benzer şekilde, araştırmacılar, küçük kar artışlarının, Burgstahler ve Dichev (1997) tarafından belgelenen karlarda küçük düşüşlere sahip, istatistiksel olarak alışılmadık sayıda firmaya dayalı kar yönetimini gösterebileceğini ve bir analist öngörüsünü yerine getirmenin veya yenmenin karı esas aldığı bir göstergesi olduğunu öne sürmüşlerdir.

2.2.2. Kardaki Değişim Oranı

Kar ve kar büyüme oranları gerek yatırımcılar gerekse yöneticiler açısından hisse değerlendirme ve performans ölçüm noktasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Kazanç değişkenliği düşük olan firmalar, oynak kazançları olan firmalardan daha tahmin edilebilir kazançlara sahiptir. Bununla birlikte, analistler kazanç değişkenliğinde aktarılan bilgileri tahminlerinde tam olarak içermemektedir. Bir firmanın raporlanan kar serilerinin değişkenliği, işletme performansının değişkenliğine ve yöneticilerin rapor edilen karları düzeltmek için finansal raporlama sürecine (örneğin, tahakkukları yöneterek) ne ölçüde müdahale ettiğine bağlıdır. Hem işletme performansındaki tarihsel değişkenlik hem de gelir yumuşatma, bir firmanın gelecekteki kazanç performansının tahmininde faydalı bilgiler içerir (Dichev ve Tang 2009: 167).

Bir firmanın geçmiş performansının değişkenliği, gelecekteki karları elde etme yeteneğini etkileyebilir. Geçmişteki nakit akışı değişkenliğini, bir firmanın performansının değişkenliği için bir vekil olarak kullanan Minton ve Schrand (1999), bir firmanın geçmiş nakit akışı oynaklığının düşük sermaye yatırımlarıyla ilişkili

olduğunu bulmuştur. Geçmiş nakit akışlarındaki oynaklık, bir firmanın yatırımlarını zaman içinde finanse etmede daha fazla belirsizlik yaratır ve bu nedenle firmanın gelecekteki yatırımları üzerinde bir kısıt görevi görür. Firmanın performansındaki geçmiş değişkenlik modelinin, gelecekteki kazançların tahmininde faydalı bilgiler sunduğunu göstermektedir. Nakit akışlarındaki düşük (yüksek) değişkenliğin, gelecekteki rapor edilen kazançlarla pozitif (negatif) ilişkilidir.

Karların değişkenliği birtakım riskler içermektedir. Birincisi, karlar sermaye fazlasıyla beslenir dolayısıyla yüksek değişkenlik firma iflas olasılığını yükseltmektedir. İkincisi, yüksek kazanç dalgalanması şüpheli iş uygulamalarını ve portföy kompozisyonunu gösterebilir. Bu özelliği Amerika Birleşik Devletlerindeki 2007-2009 mali krizi sırasında piyasa konsantre portföy kompozisyonu ve belirsizlik haberlerine çok olumsuz tepki vermesi örnek olarak gösterilebilir. Nihayetinde oynaklığın daha yüksek sermaye maliyetleri, sınırlı iş fırsatları ve daha düşük değerlemeye yol açtığı sonucuna ulaşılabilmektedir (Yel, 2009: 25).

Kar değişkenliğinin, öngörülebilirliğe ilişkin özel mekanizması hakkında ipuçları vermese de bu ilişkinin hem ekonomik hem de muhasebe faktörlerinden kaynaklandığı varsayılmaktadır. Daha açık bir düzeyde, kar değişkenliği gerçek ve kaçınılmaz ekonomik koşullardan etkilenmektedir. Sezgisel olarak, büyük ekonomik şoklara maruz kalan ortamlarda faaliyet gösteren firmaların hem daha fazla değişkenlik hem de daha az tahmin edilebilir karları olması muhtemeldir. Bu bağlantı hakkındaki teori açık görünse de bu konuda çok az ampirik kanıt vardır. Bildiğimiz kadarıyla, sadece Lipe (1990) kısa dalga ortamında ekonomik dalgalanma ile karların öngörülebilirliği arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. Ancak, bu ilişki Lipe (1990) için bir yan konudur ve kanıtlardan, bu ilişkinin ekonomik ve uzun vadeli önemini ölçmek zordur.

Dichev ve Tang (2009), yaptıkları araştırmada yüksek değişkenliğe sahip karların daha düşük öngörülebilirliğine sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, mevcut sonuçların dikkate alınması, ekonomik ve muhasebe belirleyicileri de dahil olmak üzere, bu ilişkinin arkasındaki potansiyel mekanizma hakkında bazı ipuçları sunmaktadır. Kar değişkenliği beş yıl öncesine kadar göreceli kar kalıcılığı ve öngörülebilirliği üzerinde güvenilir bir ayrımcılık sağladığını ve tahakkuk etkisi ve aşırı kar ortalama-geri dönüş etkisi gibi mevcut sonuçların gücüne hakim olduğunu ortaya

koymaktadır. Ayrıca analistlerin, kar değişkenliği bilgisi yorumlarında sistematik hatalar yaptığını, tam etkilerinin yarısından azını içerir.

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YATIRIMCILAR AÇISINDAN MUHASEBE KARININ KALİTESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

Bu başlık altında öncelikle çok kriterli karar verme yöntemlerinden biri olan analitik hiyerarşi prosesi hakkında bilgi verilmekte; devamında ise araştırmaya ilişkin tanımlayıcı istatistikler ve araştırmanın bulguları yer almaktadır.

3.1. Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV)

Karar verme süreci, belirlenen ilgili alternatifler arasından hedeflere en doğru şekilde ulaşabilmek için seçim yapmayı ifade eder. Küreselleşen dünyada gelecek ile ilgili belirsizliklerin artması seçim sürecini her geçen gün daha zor hale getirmektedir. Bu belirsizlik ortamında doğru kararların verilmesinde karar bilimlerinin alt dalı olan çok kriterli karar verme son derece önemli bir yere sahiptir (Stewart, 1992, s, 572).

Çok kriterli karar verme yöntemleri, 1960'lı yılların başından günümüze kadar karar verme sürecinde belirli kriter değerlerine göre bir dizi alternatif hakkındaki uzmanların tercihlerini kullanarak bir alternatif sıralaması oluşturarak birçok alan ve karar sürecinde kullanılmıştır. Çok kriterli karar verme problemlerinin alternatifleri önceden belirlenmiş belirli kriterlere göre sıralayabilmesi ihtiyacına cevap vermektedir. Bu şekilde, her olası kriter değeri için uzmanlar farklı bir tercih grubu kullanarak bir alternatif sıralama yaratırlar. Çok kriterli karar verme yöntemleri, her bir ölçüt değerine verilen önemi kontrol ederek kararlar verebilme avantajına sahiptir. Grup karar verme yöntemlerinde, her uzman kendi kriterlerinin önem ölçeğine göre tercihlerini sunduğundan bu mümkün değildi. Bu nedenle, çok kriterli grup karar verme yöntemlerinin, nihai karar verme sonuçlarının hesaplanmasında hangi kuralların izleneceğinin, grup karar verme yöntemlerine göre daha kararlı hale getirilmesi için daha fazla yol sağladığı söylenebilir.

Çok kriterli karar verme yöntemleri kendi arasında üç grupta ele alınmıştır;

Seçim Sorunları: belirlenen alternatifler arasından en iyi alternatifi belirleme işlemidir (Ishizaka ve Nemery, 2013:2). Bunlar;

AHP (Analitik Hiyerarşi Prosesi)

ANP (Analitik Ağ Süreci)

MAUT/UTA (Çok Nitelikli Fayda Teorisi)

MACBETH (Kategorik Tabanlı Değerlendirme Tekniği ile Çekiciliği Ölçme)

PROMETHEE (The Preference Ranking Organization Method for Enrichment Evaluation)

ELECTRE I (Elimination Et Choix Traduisant la Realité)

TOPSİS (Technique For Order Preference By Similarity To An Ideal Solution)

GP (Amaç programlama)

Sınıflanma Sorunları: Eylemler önceden tanımlanmış kategorilere ayrılır. Bu yöntemler tekrarlanan ve / veya otomatik kullanım için faydalıdır. Dikkate alınması gereken eylem sayısını azaltmak amacıyla tarama için de kullanılabilir (Ishizaka ve Nemery, 2013:2).

AHP (Analitik Hiyerarşi prosesi)

ANP (Analitik Ağ Süreci)

MAUT/UTA (Çok Nitelikli Fayda Teorisi)

MACBETH (Measuring Attractiveness by a Categorical Based Evaluation TecHnique)

PROMETHEE (The Preference Ranking Organization Method for Enrichment Evaluation)

ELECTRE III (Elimination Et Choix Traduisant la Realité)

TOPSİS (Technique For Order Preference By Similarity To An Ideal Solution)

Sıralama Sorunları: Eylemler belirli bir tercihe göre sıralanır (Ishizaka ve Nemery, 2013:2).

AHPsort

UTADIS (Utilities Additives Discriminantes)

FLWSORT

ELECTRE-Tri (Elimination Et Choix Traduisant La Realite-Elimination)

DEA (Veri Zarflama Analizi)

Açıklama Sorunları: Amaç, eylemlerin ve sonuçlarının tanımlanmasına yardımcı olur (Ishizaka ve Nemery, 2013:2).

GAIA (Etkileşimli Yardım İçin Geometrik Analiz)

Çok kriterli karar verme yöntemlerinden biri ve birkaçının yardımıyla toplanan bilgilerin iyi bir şekilde analiz ederek amaç ya da amaçlarını gerçekleştirecek seçenekleri çeşitli kriterlere göre değerlendirmesine ve karar vericinin isteklerini de karşılayacak en uygun seçeneği belirlemesine yardımcı olur (Gülenç ve Bilgin 2010: 98).

3.2. Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP)

Analitik Hiyerarşi prosesi (AHP), Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) sorunlarını ele almak için yaygın olarak kullanılan popüler karar verme tekniklerinden biridir. İlk olarak 1968 yılında Myers ve Alpert ikilisi tarafından ortaya atılmış ve 1977’de ise Profesör Thomas Lorie Saaty tarafından bir model olarak geliştirilerek karar verme problemlerinin çözümünde kullanılabilir hale getirilmiştir. Bu yöntem, sorunu bir alt sorunlar hiyerarşisine ayırır. Daha sonra, alt sorunların karşılaştırmalı performansı veya kritikliği konusunda uzmanlardan alınan kararlardan öncelikler hesaplanır. Bu öncelikler, ÇKKV sorunlarında en uygun alternatifin sıralanması, sınıflanması veya seçilmesine ilişkin karar vermeyi mümkün kılar (Yaralıoğlu, 2001, s. 131).

AHP yaklaşımının en büyük avantajlarından biri, karar vericilerin karmaşık bir meseleyi kurucu bölümlerine daha basit bir şekilde ayırmalarına yardımcı olmasıdır. Bununla birlikte, bir ÇKKV aracı olarak, içsel dezavantajlara sahiptir ve kriterlerin bir araya getirilme şekli, örneğin iyi ve kötü puanlar arasında değiş tokuşların meydana geldiği durumlarda, potansiyel olarak bilgi kaybını riske atma olarak eleştirilir. Dahası, AHP, kararın ortaya çıkarılması sırasında bazen yorucu olabilen büyük miktarda ikili karşılaştırmalar içerir. Ayrıca, bazı çalışmalarda bulanık küme teorisi ve analitik ağ süreci benimsenmiştir. Geleneksel AHP'deki sınırlamaları dengelemek için karar verme süreçlerinin bir grup insanın sorunlar ve fırsatlar üzerinde karşılıklı olarak anlaşmasına etkili bir şekilde yardımcı olabileceği konusunda çeşitli teoriler bulunmaktadır. Yapılandırma, sıralama, derecelendirme ve değerlendirme gibi teknikler, grup karar alma süreçleri ile ilgili çok çeşitli çalışmalarda kapsamlı bir şekilde araştırılmıştır. AHP'nin bir ÇKKV aracı olarak daha önce yapılan bir araştırma, bir grup karar

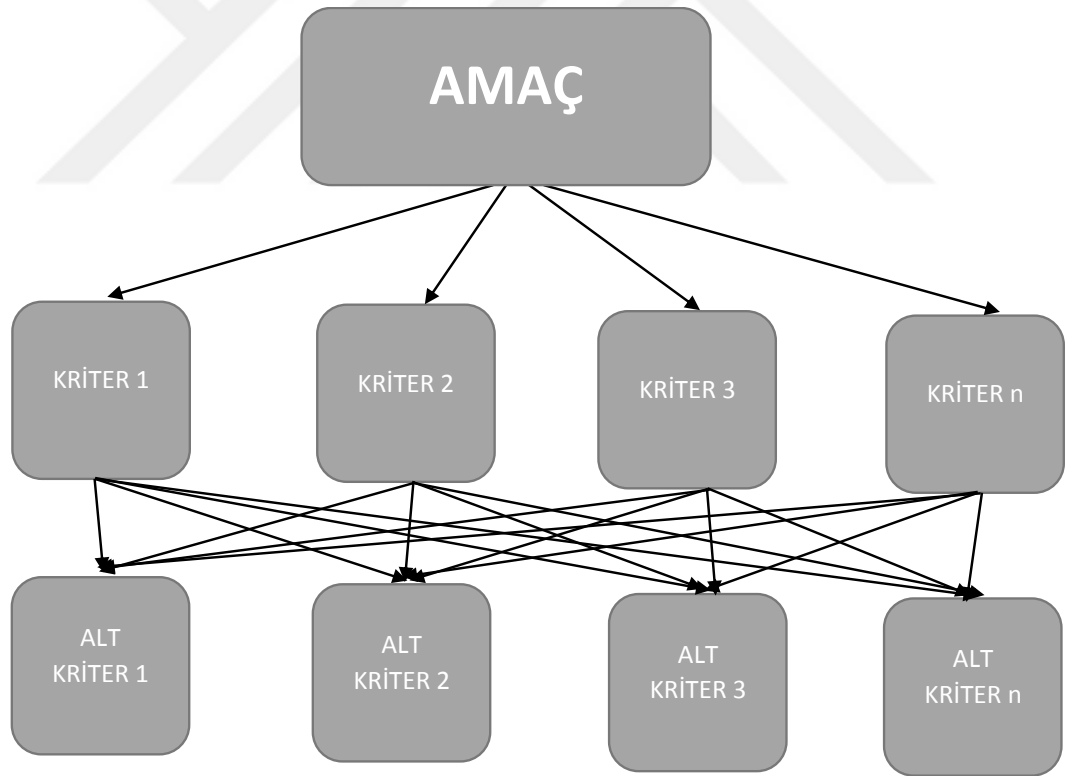
problemine uygulandığında çok etkili olabileceğini göstermiştir, çünkü her katılımcının önceliklerinin doğru bir şekilde tahmin edilmesini sağlar (Triantaphyllou, 2000, s. 18).

Analitik hiyerarşi prosesi (AHP) uygulama sürecinde dört aşama izlenmektedir (Saaty.1991:5).

1. **Aşama:** Hiyerarşik Yapının Oluşturulması
2. **Aşama:** İkili Karşılaştırma Matrisinin Oluşturulması
3. **Aşama:** Normalizasyon İşlemi ve Nispi Önem Ağırlıkları
4. **Aşama:** Tutarlılık Kontrolü.

1. Aşama: hiyerarşik yapının oluşturulması

Bu aşamada öncelikle sorunun tanımlanması ve istenilen bilgi türünün belirlenmesidir. Amaç belirlenerek hiyerarşik yapının en tepesine yerleştirilir. Kriterlerin ve alt kriterlerin belirlenmesi ile birlikte hiyerarşik yapı oluşmaya başlar.

Şekil 1: Analitik Hiyerarşi Prosesi Yönetiminin Hiyerarşik Yapısı

Yapının en altına alternatifler yerleştirilerek hiyerarşik yapı sonlandırılır (Samut, 2014: 59).

Hiyerarşik yapı örneği Şekil 1’de görüldüğü gibidir.

Saaty (1994) Analitik Hiyerarşi Prosesinde ayrıntılı ve doğru bir hiyerarşi yapısı oluşturulmasında şu adımlara dikkat edilmesini önermiştir.

- Hedef net bir şekilde belirlenmelidir.
- Genel hedeflerin alt hedeflerini ve gerekli olursa kararı etkileyen süreç tanımlanmalıdır.
- Genel hedefin alt hedeflerini yerine getirmek için karşılanması gereken kriterler belirlenmelidir.
- Her kritere göre alt kriter belirlenmelidir.
- Sorunun çözümünde görüş bildirecek uzmanları doğru bir şekilde belirlenmelidir.
- Uzman hedefleri tanımlanmalıdır.
- Uzmanların sorun çözme politikalarının tanımlanmalıdır.
- Alternatifler veya sonuçlar belirlenmelidir.
- Verilen kararlar içinde en çok kabul edilen sonuca göre karar vermenin veya vermemenin sonuçlarını değerlendirilmelidir.
- Marjinal değerleri kullanarak fayda analizi yapılmalıdır.

2. Aşama: İkili Karşılaştırma Matrisinin Oluşturulması

AHP’de oluşturulan ikili karşılaştırma matrisi, eşleştirilmiş karşılaştırmaları yapabilmek adına fayda sağlamaktadır Karar verici hiyerarşiyi oluşturduktan sonra her bir kriterin birbirine göre önemini belirlemek için ölçeklendirmeye başlamalıdır. Tüm elemanlar birbirileri ile karşılaştırılarak kare matris oluşturulur. Değerlendirmeye alınacak n adet kriter için i kriterinin j kriterine göre önemini belirlemek üzere A matrisi oluşturulur. Karşılaştırma matrisinin köşegeni üzerindeki bileşenler ($i = j$ olduğundan) 1 değerini alırlar. İkili karşılaştırma matrisi (A_{ij}) (Saaty 1990, s. 12).

İkili Karşılaştırma Matrisi;

$$A_{ij} = \begin{bmatrix} 1 & a_{21} & a_{31} & \cdots & a_{n1} \\ 1/a_{21} & 1 & a_{32} & \cdots & a_{n2} \\ 1/a_{31} & 1/a_{32} & 1 & \cdots & a_{n3} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 1/a_{n1} & 1/a_{n2} & 1/a_{n3} & \cdots & 1 \end{bmatrix}_{n \times n}$$

İkili karşılaşmalarda genellikle saaty (1986) tarafından oluşturulan 1-9 ölçeği kullanılmaktadır.

Tablo 2: İkili Karşılaştırma Ölçeği

Önem	Tanım	Açıklama
1	Eşit Derecede Öneme Sahip	Her iki kriterinde eşit öneme sahip olduğunu belirtir.
3	Orta Derecede Öneme Sahip	Bir kriterin diğer kriterden fazla öneme sahip olduğunu belirtir.
5	Yüksek Derece Öneme Sahip	Bir kriterin diğer kriterden daha yüksek öneme sahip olduğunu belirtir.
7	Çok Yüksek Derece Öneme Sahip	Bir kriterin diğer kriterden çok daha yüksek öneme sahip olduğunu belirtir.
9	Mutlak Derece Öneme Sahip	Bir kriterin diğer mutlak derecede öneme sahip olduğunu belirtir.
0	Eğer i aktivitesi, j aktivitesi ile karşılaştırıldığında kendisine verilen yukarıdaki sayılardan birine sahipse, j, i ile karşılaştırıldığında karşıt değerine (1/x) sahip olduğunu ifade eder.	
2, 4, 6, 8	İki düzey arasındaki ara değer	1-3-5-7-9 aralığında kalan önem düzeyleri için kullanılır.

Kaynak: Saaty, T.L. (1977). A Scaling Method for Priorities in Hierarchical Structures, Journal of Mathematical Psychology, 15(3), 234-281.

3. Aşama: Normalizasyon İşlemi ve Nispi Önem

Bu aşamada, ikili karşılaştırma matrisindeki her bir matris sütunun toplamının, bütün elemanlarının karşılık gelen sütun toplamına bölünerek normalleştirme yani normalize edilir.

$$b_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sum_{i=1}^n a_{ij}}$$

Normalizasyon Matrisi:

$$C = \begin{bmatrix} c_{11} & c_{12} & \cdots & c_{1n} \\ c_{21} & c_{22} & \cdots & c_{2n} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ c_{n1} & c_{n2} & \cdots & c_{nn} \end{bmatrix}$$

Daha sonra normalize edilmiş matrisin satır değerleri toplanır ve matris boyutuna bölünerek kriter ağırlığı (w) yani öncelik vektörü bulunur.

$$w_i = \frac{\sum_{j=1}^n c_{ij}}{n}$$

$$W = \begin{bmatrix} w_1 \\ w_2 \\ \vdots \\ \vdots \\ w_n \end{bmatrix}$$

4. Aşama: Tutarlılık Kontrolü

İkili karşılaştırmalarda oluşmuş veya oluşabilecek hataları önlemek adına tutarlılık kontrolü yapılarak daha güvenilir sonuçlar elde etmeye imkan tanımaktadır. Karşılaştırma matrisinin ilk satırı ile ağırlıklar (w) çarpımı sonucu D matrisi oluşturulur. Formül şu şekildedir;

$$D = \begin{bmatrix} 1 & a_{21} & a_{31} & \cdots & a_{n1} \\ 1/a_{21} & 1 & a_{32} & \cdots & a_{n2} \\ 1/a_{31} & 1/a_{32} & 1 & \cdots & a_{n3} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 1/a_{n1} & 1/a_{n2} & 1/a_{n3} & \cdots & 1 \end{bmatrix} x \begin{bmatrix} w_1 \\ w_2 \\ w_3 \\ \vdots \\ w_n \end{bmatrix}$$

D sütun vektöründeki bileşenler, öncelik vektöründeki değerlere bölünerek

$$E_i = \frac{a_i}{w_i} \text{ denkleminde (E) değeri bulunur. (E) değerinden ise, } \lambda = \frac{\sum_{i=1}^n E_i}{n}$$

denkleminin yardımıyla λ değeri, bulunur.

Tutarlılık oranı (CR) hesaplanırken $CR = \frac{CI}{RI}$ formülü kullanılır. Tutarlılık indeksi $CI = \frac{\lambda - n}{n - 1}$ formülü ile hesaplanarak daha sonra Tablo 2’de belirtilen rassal indekse (RI) bölünmesiyle elde edilir. Cheng ve Li, 2001, s. 34).

Tutarlılık orasının (CR) 0,10’dan küçük çıkması durumunda tutarlı, büyük olması durumunda tutarsız olduğunun göstermektedir Cheng ve Li, 2001, s. 34).

Tablo 3: Rassal Değer İndeksi

n	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
RI	0	0	0,58	0,9	1,12	1,24	1,32	1,41	1,45	1,49

Kaynak: Saaty, T.L. (1980). The Analytic Hierarchy Process. McGraw-Hill, New York 24.

3.2.1. Araştırma Probleminin Hiyerarşik Yapısı

Araştırmada ele alınan ana kriterler öncelikli olarak amaç kriterimiz olan kar kalitesi üzerine yapılan çalışmaların detaylı olarak taranarak ana boyutların bir listesi oluşturulmuştur. Uzman yatırımcıların görüşleri ve daha önceki çalışmaların ışığında muhasebe kalitesi ve kar yapısı olmak üzere iki ana kriter oluşturulmuştur. Tablo 4’te ana kriterler detaylı olarak ele alınmıştır.

Tablo 4: Araştırma Ana Kriterleri ve Referans Alınan Çalışmalar

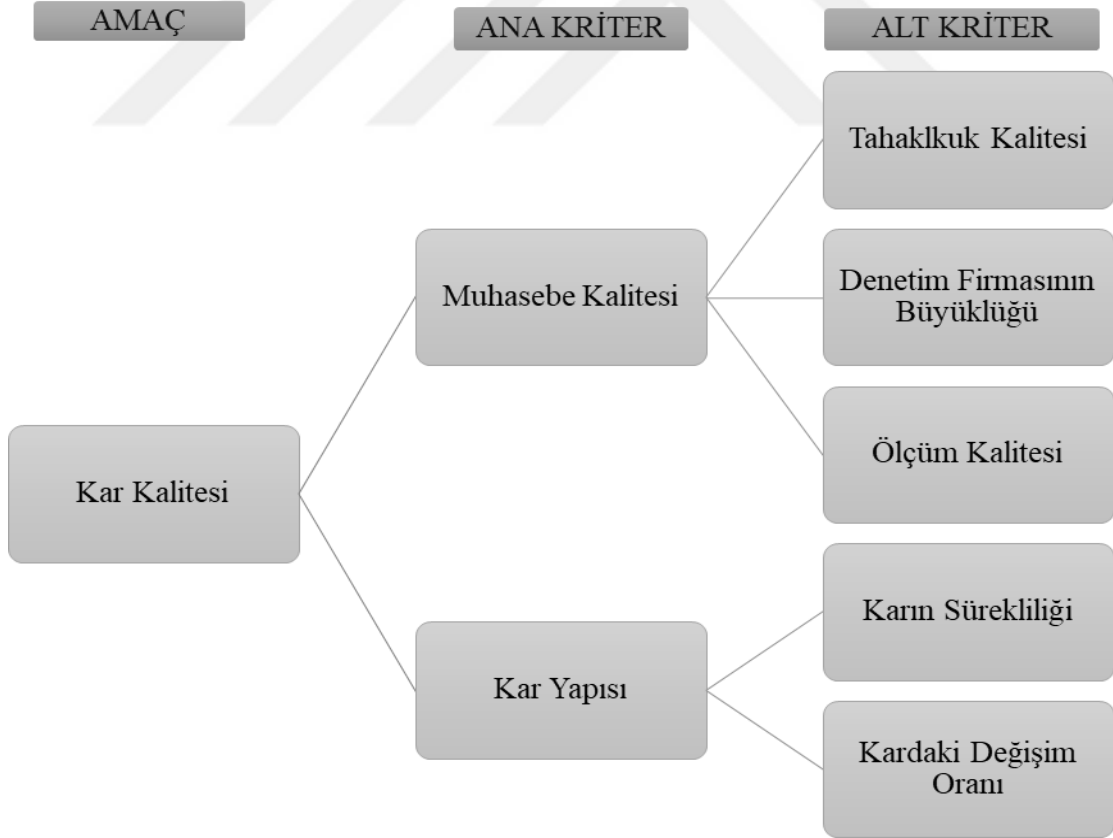
Ana Kriterler	Referans Alınan Çalışmalar	Açıklama
Muhasebe Kalitesi	Akkaya ve Aktaş (2013) Barth ve Diğ (2008) Dechow (1994) Dechow ve Diğ (1998) Dechow ve Diğ (2010) Ohlson ve Zhang (1998) Penman ve Zhang (2002) Yel (2012) Schipper ve Vincent (2003)	Muhasebe kalitesinin referans alınan çalışmaların ışığında tahakkuk kalitesi, denetim firmasının bağımsızlığı ve ölçüm kalitesi ile yakın ilişkilidir.
Karın Yapısı	Sayılğan ve Gürdal (2004) Paulo (2007) Mckee (2005) Leal ve diğ (2017) Lambert (1984) Kirschenheiter ve Melumad (2007) Chaney ve Lewis, (1995)	Karın yapısı referans alınan çalışmalarda karın sürekliliği ve kardaki değişim oranı ile yakından ilişkilidir

Ana kriterlerin belirlenmesinin ardından muhasebe kalitesi üç, kar yapısı iki alt kritere ayrılmıştır. Tablo 5’te ana kritere ve alt kriterler gösterilmektedir.

Tablo 5: Araştırmada Belirlenen Alt Kriterler

Ana Kriterler	Alt Kriterler
Muhasebe Kalitesi	Tahakkuk Kalitesi
	Denetim Firmasının Büyüklüğü
	Ölçüm Kalitesi
Karın Yapısı	Karın Sürekliliği
	Kardaki Değişim Oranı

Araştırma probleminin hiyerarşik yapısı aşağıda görüldüğü gibidir.

Şekil 2: Araştırma Probleminin Hiyerarşik Yapısı

AHP yöntemiyle oluşturulan hiyerarşik yapı Şekil 2’de gösterilmiştir. Ana kriterler; muhasebe kalitesi ve kar yapısı olarak oluşturulmuştur. Alt kriterler; tahakkuk kalitesi, denetim firmasının büyüklüğü, ölçüm kalitesi, karın sürekliliği ve kardaki değişim oranlarıdır.

3.2.2. Çalışmanın Veri Seti ve Tanımlayıcı İstatistikler

Yatırımcılar açısından muhasebe kar kalitesini etkileyen faktörlerin belirlenmesinde Karar Biliminin alt dalı olan Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemlerinden biri olan Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) yöntemi kullanılmıştır. Araştırma yatırım danışmanı olarak çalışan ve en az 5 yıl deneyimli uzmandan alınan görüşler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 23 uzman yatırımcı web tabanlı görüşme yöntemiyle katkıda bulunmuştur.

3.3. Ana ve Alt Kriterlere İlişkin Ağırlıklar

Bu bölümde araştırma verileri ele alınmaktadır. Öncelikle kriterlerin kendi arasında sonrasında her bir kriterin kendi içerisinde konsolide karar matrisi, grup konsensüs dereceleri, grup ağırlığı ve kriter içi sıralamalarına tablolar oluşturularak ortaya konmuştur.

Grup konsensüs dereceleri Goepel (2018, s. 476) çalışmasında yer aldığı şekliyle aşağıdaki gibi belirlenmiştir. Konsensüs göstergesi %0 (konsensüs yok) ile %100 (tam konsensüs) arasında değişir.

Tablo 6: Grup Konsensüs Dereceleri

Derece	Konsensüs
$\leq \%50$	Çok Düşük
$\%50- \%65$	Düşük
$\%65- \%75$	Orta
$\%75- \%85$	Yüksek
$\geq \%85$	Çok Yüksek

Muhasebe kar kalitesinde etkili olan kriterlerin önem derecesi belirlenirken yatırımcılardan alınan görüşlerin tutarlılık derecesinin Saaty (1980) tarafından önerilen 0,10 (%10) tutarlılık sınırını aşmadığı kontrol edilmiştir. Bu noktada, tutarlılık derecesi %10 dan düşük olan görüşler değerlendirme kapsamına dahil edilmekte; aşanlar ise değerlendirme dışı bırakılmaktadır.

Grup sonucu, Goepel (2018, s. 476) çalışması doğrultusunda, uzman görüşlerinin ağırlıklı geometrik ortalaması şeklinde hesaplanmıştır. İkili karşılaştırmanın tutarlılık oranları kontrol edilmiş olup ana ve alt kriterler ağırlıkları hesaplanmıştır. AHP yöntemi yardımıyla, ana kriterlerin ağırlıkları Tablo 7’ da gösterilmiştir.

3.3.1. Ana Kriterlere İlişkin Ağırlıklar

AHP yöntemi kullanılarak yapılan araştırmamızda belirlenen muhasebe kalitesi ve karın yapısı olan iki ana kritere ait ağırlık ve sıralama tablo 7’de yer almaktadır. Sonrasında ise iki ana kritere ait konsolite karar matrisi oluşturulmuştur.

Tablo 7: Ana Kriter Ağırlıkları ve Sıralaması

Tutarlılık Oranı (CR): %0,0		
Grup Konsensüs Oranı: %87,5 Çok Yüksek		
Ana Kriterler	Muhasebe Kalitesi	Karın Yapısı
Grup Sonucu	%38,4	%61,6
Kriter İçi Sıralama	2	1

Araştırmada, (i) muhasebe kalitesi ve (ii) karın yapısı şeklinde iki ana kriter mevcuttur. Katılımcılardan elde edilen veriler ışığında karın kalitesini etkileme noktasında karın yapısının, muhasebe kalitesine göre daha önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ana kriterlere ilişkin ağırlıklar sırasıyla karın yapısı için %61,6; muhasebe kalitesi için %38,4 olarak hesaplanmıştır. Grup konsensüs oranı %87,5 olarak hesaplanmıştır; buna göre araştırmaya katılan uzmanların ana kriterlerin önem derecesi konusunda çok yüksek fikir birliğine sahip olduğu söylenebilir. İkili karşılaştırma matrisinde oluşan tutarlılık oranı ise %0’dır. Bu oranın %10’dan düşük olması da

kriterlerin karşılaştırılmasında AHP yöntemine göre yeterince tutarlı davranıldığını ifade etmektedir.

Ana kriterlerin önem derecesinin hesaplanmasına dair konsolide karar matrisi Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 8: Ana Kriter Konsolide Karar Matrisi

	Muhasebe Kalitesi	Karın Yapısı
Muhasebe Kalitesi	1	0,62
Karın Yapısı	1,60	1

3.3.2. Ana Kriterlerin Alt Kriterlerine İlişkin Ağırlıkları ve Sıralaması

Ana kriterlere ilişkin genel değerlendirmenin ardından her bir ana kritere ilişkin alt kriterlerin önem dereceleri inceleme kapsamına dahil edilmiştir. Bu bağlamda ana kriterimizden birisi olan muhasebe kalitesinin üç alt kriteri olan tahakkuk kalitesi, denetim firmasının büyüklüğü ve ölçüm kalitesinin ağırlıkları Tablo 9’de yer almaktadır.

Tablo 9: Muhasebe Kalitesinin Alt Kriterlerine İlişkin Ağırlıklar ve Sıralama

Tutarlılık Oranı (CR): %1			
Grup Konsensüs Oranı: %92,6 Çok Yüksek			
	Tahakkuk Kalitesi	Denetim Firmasının Büyüklüğü	Ölçüm Kalitesi
Grup Sonucu	%60,3	%13,7	%26,0
Kategori İçi Sıralama	1	3	2

Araştırma probleminin hiyerarşik yapısı içerisinde muhasebe kalitesi ana kriteri, kendi içerisinde üç alt kritere ayrılmıştır. Tablo 9’da yer alan bilgiler doğrultusunda muhasebe kalitesi için yatırımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda tahakkuk kalitesinin %60,3 oranıyla kategori içi sıralamada birinci ve en önemli alt kriter olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kategori içi diğer sıralamalar ise %26 oranla ölçüm kalitesi

kategori içi sıralamada ikinci, denetim firmasının büyüklüğü %13,7 oranla üçüncü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Grup konsensüs oranı %92,6 olarak hesaplanmıştır; buna göre araştırmaya katılan uzmanların deneyim kriterinin alt kriterlerinin önem derecesi konusunda çok yüksek düzeyde fikir birliğine sahip olduğu söylenebilir. İkili karşılaştırma matrisinde oluşan tutarlılık oranı ise %1'dir. Bu oranın %10'dan düşük olması da kriterlerin karşılaştırılmasında AHP yöntemine göre yeterince tutarlı davranıldığını ifade etmektedir.

Muhasebe kalitesinin alt kriterinin önem derecesinin hesaplanmasına dair konsolide karar matrisi Tablo 10'da oluşturularak ele alınmıştır.

Tablo 10:Muhasebe Kalitesinin Alt Kriterinin Konsolide Karar Matrisi

	Tahakkuk Kalitesi	Denetim Firmasının Büyüklüğü	�l��m Kalitesi
Tahakkuk Kalitesi	1	4,88	2,10
Denetim Firmasının Büyüklüğü	0,20	1	0,58
�l��m Kalitesi	0,48	1,72	1

Bir diğer ana kriterimiz olan karın yapısının alt kriterlerine ilişkin ağırlık ve sıralama tablo 10'da gösterilmektedir. Ana kriterimizin altında karın sürekliliği ve kardaki değişim oranı olmak üzere iki alt kriterimiz yer almaktadır.

Tablo 11: Karın Yapısının Alt Kriterlerine İlişkin Ağırlıklar ve Sıralama

Tutarlılık Oranı (CR): %0		
Grup Konsensüs Oranı: %94,7 Çok Yüksek		
	Karın Sürekliliği	Kardaki Değişim Oranı
Grup Sonucu	%64,4	%35,6
Kategori İçi Sıralama	1	2

Hiyerarşik yapısı içerisinde karın yapısı ana kriteri, kendi içerisinde iki alt kriterle ayrılmıştır. Tablo 11’de yer alan bilgiler doğrultusunda karın yapısı için yatırımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda karın sürekliliği %64,4 oranıyla kategori içi sıralamada birinci ve en önemli alt kriter olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kategori içi diğer sıralama ise %35,6 oranla kardaki değişim oranı kategori içi sıralamada ikinci olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Grup konsensüs oranı %94,7 olarak hesaplanmıştır; buna göre araştırmaya katılan uzmanların kar yapısının kriterinin alt kriterlerinin önem derecesi konusunda çok yüksek düzeyde fikir birliğine sahip olduğu söylenebilir. İkili karşılaştırma matrisinde oluşan tutarlılık oranı ise %1’dir. Bu oranın %10’dan düşük olması da kriterlerin karşılaştırılmasında AHP yöntemine göre yeterince tutarlı davranıldığını ifade etmektedir.

Karın yapısının alt kriterinin önem derecesinin hesaplanmasına dair konsolide karar matrisi Tablo 12’de oluşturularak ele alınmıştır.

Tablo 12: Karın Yapısının Konsolide Karar Matrisi

	Karın Sürekliliği	Kardaki Değişim Oranı
Karın Sürekliliği	1	1,81
Kardaki Değişim Oranı	0,55	1

Ana ve alt kriterlere ilişkin önem derecesini belirlemeye yönelik yukarıda yapılan değerlendirmeler toplulaştırılmış bir şekilde Tablo 13’de sunulmuştur. Tablo 13,

ana kriter ağırlıklarını, her bir ana kritere ait alt kriterlerin grup içi ağırlıklarını ve alt kriterlerin tüm alt kriterler arasındaki ağırlığını göstermektedir.

Tablo 13: Ana Kriter ve Ağırlıkları

Ana Kriter	Ana Kriterler Arası Ağırlıklar	Alt Kriterler	Alt Kriterler Arası Ağırlıklar	Genel Ağırlıklar	Genel Sıra
Muhasebe Kalitesi	%38,4	Tahakkuk Kalitesi	%60,3	%23,2	2
		Denetim Firmasının Büyüklüğü	%13,7	%5,2	5
		Ölçüm Kalitesi	%26,0	%10,0	4
Karın Yapısı	%61,6	Karın Sürekliliği	%64,4	%39,7	1
		Kardaki Değişim Oranı	%35,6	%21,9	3

Yatırımcılar açısından muhasebe kar kalitesini belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmamızda belirlenen faktörleri toplu bir şekilde ele alındığında şu sonuçlara ulaşılmıştır. Kar kalitesini etkileyen en önemli faktörün %39,7 genel ağırlık oranına sahip karın sürekliliği olduğu görülmektedir. Genel sıralamada ikinci olan kriterimiz ise %23,2 genel ağırlık oranına ile tahakkuk kalitesi yer almıştır. Kardaki değişim oranı %21,9 genel ağırlık ile üçüncü, ölçüm kalitesi %10 ile dördüncü ve denetim firmasının büyüklüğü %5,2 ile en az etkili kriter olarak değerlendirilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yatırımcıların firmaların finansal performans durumu ve faaliyet sonuçları hakkında bilgi edindikleri en önemli araçlardan birisi muhasebe kayıtları doğrultusunda oluşturulan finansal tablo raporlarıdır. Finansal tablolarda çok sayıda bilgi yer almasına karşılık yatırımcıların menkul kıymet yatırım kararlarında en etkili olanın “kar rakamı” olduğu söylenebilir. Kar rakamı, bir firmanın finansal performansının özeti şeklinde görülmekte ve işletmenin gelecekteki finansal performansı hakkında yatırımcılara bilgi sunmaktadır. Herhangi bir finansal verinin, yatırımcılar tarafından karar sürecine ne ölçüde dahil edileceği o bilginin kalitesi ile yakından ilişkilidir. Sağlıklı yatırım kararı verme noktasında, diğer tüm kamuya açıklanan bilgiler gibi, kar rakamının kalitesi de son derece önemlidir. Bu aşamada kalite, finansal performansı doğru temsil etmek olarak görülebilir.

Kar rakamının finansal performansı doğru temsil etme kabiliyetini etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Karın kalitesini etkileyen faktörler olarak adlandırılabilir söz konusu faktörlerin hepsi aynı ölçüde kaliteye etki etmemektedir. Bu nedenle muhasebe/finans literatüründe ortak bir kar kalitesi tanımına rastlamak mümkün değildir. Karın kalitesine ilişkin yapılan çalışmaların farklı noktalara odaklandığı görülmektedir. Önceki çalışmalarda karın kalitesini etkileyen faktörler ayrı ayrı ele alınmakta ve çalışmada incelenen faktör üzerinden karın kalitesi açıklanmaya çalışılmaktadır.

Karın kalitesinin ölçülmesine yönelik çalışmalar bir bütün olarak ele alındığında tek bir faktör üzerinden kar kalitesini açıklamanın çok sağlıklı olmayacağı savı ileri sürülebilir. Dahası, yatırımcılar kar rakamının kalitesini değerlendirirken farklı noktalara aynı anda ama farklı önem derecesinde odaklanmaktadır. Diğer bir ifade ile yatırımcılar, kar rakamının yatırım kararlarında ne ölçüde etkili olacağına çeşitli kriterleri dikkate alarak karar vermektedirler. Bu bilgi ışığında bu çalışmada karın kalitesini etkileyen faktörlerin önem derecesinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Karın kalitesini etkileyen faktörlerin önem derecesinin ortaya konulması, daha önce kar kalitesinin ölçümüne yönelik yapılan çalışmaların anlaşılması ve diğer çalışmalar ile bağının kurulması noktasında önemli görülmektedir.

Çalışmada karın kalitesine etki eden faktörler, literatür taraması neticesinde belirlenmiştir. Faktörlerin önem derecesinin belirlenmesi noktasında karar biliminin alt

dalı olan Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) tekniklerinden biri olan Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında yatırım danışmanı/analisti olarak görev yapan ve en az 5 yıl deneyimi bulunan 23 yatırım danışmanının görüşlerinden yararlanılmıştır. Çalışma probleminin hiyerarşik yapısı muhasebe kalitesi ve karın yapısı olmak üzere iki ana kriter altında tanımlanmıştır. Ana kriterler ise beş alt kritere ayrılmıştır.

Ana ve alt kriterler değerlendirilirken öncelikle ana kriterlerin kendi içerisinde değerlendirilmesi; ardından ise tüm kriterlerin birlikte değerlendirilme aşaması izlenmiştir. Araştırma için belirlenen “Muhasebe kalitesi” ve “Karın yapısı” olan iki ana kriterin karşılaştırıldığında karın yapısının %61,6 oranıyla muhasebe kalitesinden daha önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Muhasebe kalitesi ise %38,4 ile ana kriter sıralamasında ikinci sırada yer almaktadır. Karın yapısı, farklı dönemlere ilişkin kar rakamlarının yan yana konularak analiz edilmesi ile gözlemlenebilmektedir. Buna karşılık muhasebe kalitesinin anlaşılabilmesi için finansal raporların dipnotlarının ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Kar kalitesi açısından karın yapısına muhasebe kalitesine göre daha çok önem verilmesi, diğer bir ifade ile daha sık kullanılması beklenmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuç, bu beklentiyi destekler niteliktedir. Elde edilen bulgu, karın kalitesinin belirlenmesi açısından her ne kadar karın yapısının çok daha önemli olduğunu ortaya koysa da muhasebe kalitesinin de göz ardı edilmemesi gereken bir faktör olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma kapsamında karın yapısı ana kriterinin altında (i) karın sürekliliği ve (ii) kardaki değişim oranı şeklinde iki alt kriter yer almaktadır. Yapılan analiz neticesinde karın sürekliliğinin (%64,4 oranıyla) kategori içi sıralamada birinci ve en önemli alt kriter olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karın kalitesini ölçmeye yönelik yapılan çalışmalarda karın sürekliliğinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir (Dichev vd., s. 17; Ayres, 1994, s. 29). Söz konusu çalışmalarda karı oluşturan ve dönemler itibarıyla süreklilik gösteren kalemlerin, gelecekteki kar rakamlarının tahmini konusunda yatırımcılara daha sağlıklı bilgiler sunduğu vurgulanmaktadır. Süreklilik arz eden kalemlerin, kar zarar tablosundan rahatlıkla görülebileceği de değerlendirmeye katıldığında bu bulgunun beklentiler ile uyumlu olduğu söylenebilir. Kardaki değişim oranı ise toplam kar rakamındaki bir önceki döneme göre değişimi ifade etmektedir. Toplam kar rakamı içerisinde sadece o dönemde ortaya çıkabilecek olağanüstü gelir veya gider kalemlerinin olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle süreklilik gösteren gören

kalemlere göre karın kalitesini daha az etkilemesi normal karşılanabilir. Ancak, firmanın esas faaliyetleri dışında da gelir elde etme kabiliyetinin olması veya olağandışı giderleri yönetebilmesi beklenmektedir. Eğer kar rakamı bir firmanın finansal performansının özeti olarak değerlendiriliyorsa, toplam kar rakamındaki değişimin de göz ardı edilmemesi gerektiği savunulabilir (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 414). Araştırmadan elde edilen bulgular, bu savı desteklemektedir. Her ne kadar kardaki değişim oranı, süreklilik arz eden kalemlere göre karın kalitesi açısından daha az önemli görülse de yine de öneme sahip bir kriter olarak değerlendirilmiştir. Karın kalitesi, toplam kar rakamındaki değişimden etkilenmektedir.

Muhasebe kalitesinin alt kriterleri açısından araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde tahakkuk kalitesinin %60,3 oranıyla kategori içi sıralamada birinci ve en önemli alt kriter olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kategori içi diğer sıralamalar ise %26 oranla ölçüm kalitesi kategori içi sıralamada ikinci, denetim firmasının büyüklüğü %13,7 oranla üçüncü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karın sürekliliği gibi tahakkuk kalitesi de literatürde karın kalitesini ölçmek amacıyla sıklıkla kullanılmaktadır (Dechow ve Dichev, 2002, s. 58). Tahakkuklar, tutar olarak finansal tablolarda oldukça önemlidir. Tahakkukların hem tutar olarak yüksek olmaları hem de bazı tahakkuk kalemlerinin yönetimin kontrolünde olması nedeniyle karın kalitesi üzerinde önemli etkiye sahip olması beklenmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgu, bu beklenti ile uyumludur. Yönetilmiş/manipüle edilmiş bir kar rakamının yatırımcıları yanıltacağı açıktır. En sık başvuru ve tutar olarak en önemli etkiye sahip kar yönetimi aracı tahakkuklardır. Tahakkuklardan sonra ölçümle ilgili yapılan hata ve hileler gelmektedir. Kar rakamı ne kadar hata ve hileden arındırılmışsa yatırımcıları o kadar doğru yönlendirecektir. Dolayısıyla hata ve hilelerin varlığını temsil eden ölçüm kalitesi de karın kalitesi açısından bir diğer önemli faktör olarak değerlendirilmiştir. Muhasebe kalitesi içerisinde denetim firmasının büyüklüğü aslında ölçüm kalitesi ile birlikte değerlendirilebilir. Bağımsız denetim, finansal tablolarda hata ve hile olmadı noktasında makul bir güvence sağlamaktadır. Bağımsız denetim firmanın büyüklüğü, denetimin daha sağlıklı ve ayrıntılı yapıldığı sinyali olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle büyük bağımsız denetim firmaları tarafından denetlenmiş bir finansal tabloda yer alan kar rakamının güvenilirliğinin daha yüksek olduğu düşünülebilir. Araştırmadan elde edilen bulgu, yatırım danışmanlarının bu görüşü benimsediği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan yatırım danışmanları, denetim firmasının büyüklüğü karın kalitesine etki eden faktörlerden biri olarak nitelendirmişlerdir.

Faktörler toplu bir şekilde ele alındığında şu sonuçlara ulaşılmıştır. Kar kalitesini etkileyen en önemli faktörün %39,7 genel ağırlık oranına sahip karın sürekliliği olduğu görülmektedir. Genel sıralamada ikinci olan kriterimiz ise %23,2 genel ağırlık oranına ile tahakkuk kalitesi yer almıştır. Kardaki değişim oranı %21,9 genel ağırlık ile üçüncü, ölçüm kalitesi %10 ile dördüncü ve denetim firmasının büyüklüğü %5,2 ile en az etkili kriter olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, önem dereceleri farklı olsa da karın kalitesine etki eden çeşitli faktörlerin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla karın kalitesini tek bir faktörü dikkate alarak ölçmenin mümkün olmayacağı söylenebilir. Ancak, ölçüm kalitesi, denetim firmasının büyüklüğü gibi kriterleri sayısallaştırmanın mümkün olmadığını veya tahakkuk kalitesi ile karın sürekliliği gibi değişkenleri aynı ekonometrik modelde kullanmanın yaratacağı yöntemsel sorunları düşündüğümüzde kar kalitesini tek bir faktör ile ölçmenin halen devam edeceği öngörülmektedir. Bu noktada bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda karın kalitesini ölçmeye yönelik çalışmaların bulgularının diğer faktörlerin varlığını da göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir. Bu araştırma; kar kalitesini etkileyen faktörleri bir bütün içinde ele alarak yatırım danışmanlarının kar kalitesi algılarının belirlenmesi yönünden literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca aktif olarak yatırım yapan tasarruf sahiplerinin kar kalitesi hakkında bilgi sahibi olmaları için yararlı olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, N., & Aydın, H. (1987). *Muhasebe Teorileri*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Akdoğan, N, Sultanoğlu, B. (2018). Kar Tanımının Muhasebe Kuramındaki Gelişimi ve Günümüzde Finansal Raporlardaki Sunumunun Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20, 641-677.
- Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2010). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*. (Genişletilmiş 12. Baskı). Ankara: Gazi kitabevi.
- Akgüç, Ö. (2011). *Mali Tablolar Analizi* (14. b.). İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- Akkaya, B., & Aktaş, H. (2013). Muhasebe Bilgilerinin Değer İlişkisinde Firmalara Özgü Faktörlerin Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 313-326.
- Al-Attar, A. M., & Maali, B. M. (2017). The Effect of Earnings Quality On The Predictability Of Accruals And Cash Flow Models In Forecasting Future Cash Flows. *The Journal of Developing Areas*, 51(2), 45-58.
- Arkadani, S. S., Arkadani, M. D., & Heyrani, F. (2013). The Impact of High Earnings on the Informational Content of Cash Flows in the Listed Companies on Tehran Stock Exchange. *Internacional Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*. 3(4), 215-223. DOI: 10.6007/IJARAFMS/v3-i4/393.
- Arkan, S. (1976). *Halka açık anonim ortaklıkların özellikleri ve dış denetimleri* (Doctoral dissertation, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü).
- Ayres, FL (1994). Kazanç kalitesi algılamaları: Yöneticilerin bilmesi gerekenler. *Yönetim Muhasebesi (ABD)*, 75 (9), 27-30.
- Ball, R., & Brown, P. (1968). An empirical evaluation of accounting income numbers. *Journal of accounting research*, 159-178.
- Barry, C. B., & Brown, S. J. (1984). Differential information and the small firm effect. *Journal of financial economics*, 13(2), 283-294.
- Barth, M. E., Landsman, W. R., & Lang, M. H. (2008). International accounting standards and accounting quality. *Journal of accounting research*, 46(3), 467-498.
- Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings1. *Journal of accounting and economics*, 24(1), 3-37.
- Beaver, W., (1968). The information content of annual earnings announcements. *Journal of Accounting Research* 6, 67-92.
- Beaver, W., (1970). The time series behavior of earnings. *Journal of Accounting Research* 8, 62-99.

- Beaver, W. H. (1981). *Financial reporting: an accounting revolution*. Prentice Hall.
- Beaver, W., McNichols, M., (1998). The characteristics and valuation of loss reserves of property casualty insurers. *Review of Accounting Studies* 3, 73-95.
- Bellovary, J. L., Giacomino, D. E. and Akers M. D. (2005). Earnings Quality: It's Time to Measure and Report. *The CPA Journal*, 75(11), 32-37.
- Bernstein, L. A., & Siegel, J. G. (1979). The concept of earnings quality. *Financial Analysts Journal*, 35(4), 72-75.
- Beyer, A., Cohen, D., Lys, T., & Walther, B. (2010). The financial reporting environment: Evidence from the last decade. *Journal of Accounting and Economics*, 50, 296-343.
- Birgili, E., Düzer, M., (2010). “Finansal analizde kullanılan oranlar ve firma değeri ilişkisi: İMKB’de bir uygulama”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 46, 74-83.
- Block, S. B. (1999). A study of financial analysts: Practice and theory. *Financial Analysts Journal*, 55(4), 86-95.
- Bodur, G. (2012). Türkiye Muhasebe / Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Analiz Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Bricker, R., Previts, G., Robinson, T., & Young, S. (1995). Financial analyst assessment of company earnings quality. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 10(3), 541-554.
- Burgstahler, D., & Dichev, I. (1997). Earnings management to avoid earnings decreases and losses. *Journal of accounting and economics*, 24(1), 99-126.
- Burns, N., Kedia, S., & Lipson, M. (2010). Institutional ownership and monitoring: Evidence from financial misreporting. *Journal of Corporate Finance*, 16(4), 443-455.
- Bushman, R., and Smith, A. J. (2001). Financial Accounting Information and Corporate Governance. *Journal Of Accounting And Economics*, 32, 237-333.
- Butler, M., Leone, A. J., & Willenborg, M. (2004). An empirical analysis of auditor reporting and its association with abnormal accruals. *Journal of Accounting and Economics*, 37(2), 139-165.
- Büyükmirza, H. K. (2014). *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi* (19. b.). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Büyükşalvarcı, A., (2011). “Finansal analizde kullanılan oranlar ve hisse senedi getirileri arasındaki ilişki: ekonomik kriz dönemleri için İMKB imalat sanayi şirketleri üzerine ampirik bir uygulama”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 25, Sayı: 1, 225-240

- Callen, J., Govindaraj, S., & Xu, L. (2000). Large time and small noise asymptotic results for mean reverting diffusion processes with applications. *Economic Theory*, 16(2), 401-419.
- Caramanis, C., & Lennox, C. (2008). Audit effort and earnings management. *Journal of accounting and economics*, 45(1), 116-138.
- Ceylan, A. (2007) “Kalite Güvence Standardı, Türkiye’deki Durum ve Meslek Mensubunun Sorumlulukları”, 2. Türkiye Muhasebe Forumu, Ankara 30-31 Mart, 2007
- Chan, K., Chan, L. K., Jegadeesh, N., & Lakonishok, J. (2001). *Earnings quality and stock returns* (No. w8308). National bureau of economic research.
- Chaney, P. K., & Lewis, C. M. (1995). Earnings management and firm valuation under asymmetric information. *Journal of Corporate Finance*, 1(3-4), 319-345.
- Chen, C. R., Wuh Lin, J., & Sauer, D. A. (1997). Earnings announcements, quality and quantity of information, and stock price changes. *Journal of financial research*, 20(4), 483-502.
- Cheng, E.W.L. ve Li, H. (2001). Analytic Hierarchy Process An Approach to Determine Measures For Business Performance. *Measuring Business Excellence*, 5, 30–36.
- Chen, H., Tang, Q., Jiang, Y., & Lin, Z. (2010). The role of international financial reporting standards in accounting quality: Evidence from the European Union. *Journal of international financial management & accounting*, 21(3), 220-278
- Christensen B, Glover S, Omer T, Shelley M (2016). Understanding Audit Quality: Insights from Audit Professionals and Investors. *Contemporary Accounting Research* [serialonline]. Winter2016 2016;33(4):1648-1684. Available from: Business Source Complete, Ipswich, MA. Accessed December 23, 2016.
- Christenson, C. (1983). The methodology of positive accounting. *Accounting Review*, 1-22.
- Collins, D. W., Gong, G., & Hribar, P. (2003). Investor sophistication and the mispricing of accruals. *Review of Accounting Studies*, 8(2-3), 251-276.
- Comiskey, E. E., & Mulford, C. W. (2000). *Guide to financial reporting and analysis*. John Wiley & Sons.
- Çelik, O. (2003). *Muhasebe Kuramı ve Uygulamaları Açısından Muhasebe Bilgilerinin Niteliği*. Prof. Dr. Yüksel Koç Yalkın’a Armağan, Sbf Yayın No:590, Ankara.
- DeAngelo LE (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3: 183-199.
- Dechow, P. M., & Dichev, I. D. (2002). The quality of accruals and earnings: the role of accrual estimation errors. *The Accounting Review*. 77(4), 35-59. DOI: 10.2308/accr.2002.77.s-1.35.

- Dechow, P. M. (1994). Accounting earnings and cash flows as measures of firm performance: The role of accounting accruals. *Journal of accounting and economics*, 18(1), 3-42.
- Dechow, P. M., Kothari, S. P., & Watts, R. L. (1998). The relation between earnings and cash flows. *Journal of accounting and Economics*, 25(2), 133-168.
- Dechow, P. M., & Schrand, C. M. (2004). Earnings quality. Charlottesville, VA: Research Foundation of CFA Institute.
- Dechow, P.M., Ge, W., & Schrand, C. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of accounting and economics*, 50(2-3), 344-401.
- Dechow, P. M.- Ge, W. (2006), "The Persistence Of Earnings And Cash Flows And The Role Of Special Items: Implications For The Accrual Anomaly", *Review Of Accounting Studies*, 11(2-3), pp.253-296.
- Dechow, P. M., & Skinner, D. J. (2000). Earnings management: Reconciling the views of accounting academics, practitioners, and regulators. *Accounting horizons*, 14(2), 235-250.
- Dechow, P. M., Sloan, R. G. and Sweeney, A. P. (1995). Detecting Earnings Management. *The Accounting Review*, 70 (2), 193-225
- Dehuan, Jin- Jin, Zhenhu (2008), "Firm Performance and Stock Returns: An Empirical Study of The Top Performing Stocks Listed on Shanghai Stock Exchange", *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, Vol.12, No.1, 2008, pp.79-85.
- Dichev, I. D., & Tang, V. W. (2009). Earnings volatility and earnings predictability. *Journal of accounting and Economics*, 47(1-2), 160-181.
- Dichev, I. D., Graham, J. R., Harvey, C. R., & Rajgopal, S. (2013). Earnings quality: Evidence from the field. *Journal of Accounting and Economics*, 56(2-3), 1-33.
- Dunn, K. A., & Mayhew, B. W. (2004). Audit firm industry specialization and client disclosure quality. *Review of accounting studies*, 9(1), 35-58.
- Dodd, D., Graham, B., 1934. *Security Analysis*, The McGraw-Hill Book Company, Inc.
- Dye, R. A. (1988). Earnings management in an overlapping generations model. *Journal of Accounting research*, 195-235.
- Elitaş, B. L. (2013). Muhasebe manipölasyonu ve muhasebe bilgi kalitesine etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (58), 41-54.
- Ergin, N. E. (2016). *Ertelenmiş Vergi*. Ankara: Maliye Hesap Uzmanları Derneği.
- Ewert, R., & Wagenhofer, A. (2009). Earnings Quality Metrics and What They Measure.
- Gaio, C., & Raposo, C. (2011). Earnings quality and firm valuation: international evidence. *Accounting & Finance*, 51(2), 467-499.

- Geçer, A. E. (2014) Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Çerçevesinde Ticari Kâr Mali Kâr Ayrımı.
- Gençoğlu, Ü. G., & Ertan, Y. (2012). Muhasebe kalitesini etkileyen faktörler ve Türkiye’deki durum. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (53), 1-24.
- Giroux, G. (2004). *Detecting earnings management*. John Wiley & Sons Incorporated.
- Gör, Y, Tekin, B. "Bist-100 Endeksinde Muhasebe Karları ve Hisse Senedi Fiyatları İlişkisi Üzerine Bir Araştırma". *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi* (2019): 229-240
- Gülenç, İ. F., & Bilgin, G. A. (2010). Yatırım Kararları İçin Bir Model Önerisi: Ahp Yöntemi-A Model Proposal For Investment Decisions: Ahp Method. *Öneri Dergisi*, 9(34), 97-107.
- Gul, F. A., Fung, S. Y. K., & Jaggi, B. (2009). Earnings quality: Some evidence on the role of auditor tenure and auditors’ industry expertise. *Journal of accounting and Economics*, 47(3), 265-287.
- Gürkan, S. (2013). *Kapsamlı gelirin belirlenmesi, raporlanması ve işletmenin piyasa değeri ile ilişkisinin analizi: Borsa İstanbul'da işlem gören şirketler üzerine bir uygulama. Doktora Tezi*, 58.
- Healy, P. M., & Wahlen, J. M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting horizons*, 13(4), 365-383.
- Hribar, P., & Collins, D. W. (2002). Errors in estimating accruals: Implications for empirical research. *Journal of Accounting research*, 40(1), 105-134.
- Hoffmann, S., & Rodrigo, P. (2017). Earnings Quality and Market Performance in LATAM Corporations: A Combined Agency and Cognitive Approach to Investors’ Perceptions of Managerial Information
- Ishizaka, A., & Nemery, P. (2013). *Multi-criteria decision analysis: methods and software*. John Wiley & Sons.
- İçten, O. (2013). Hisse Başlı Kazanç Kalitesinin, Hisse Başlı İşletme Faaliyetlerinden Net Nakit Akışı ile Test Edilmesi ve İMKB Ticaret Endeksi Hisse Senetleri Örneği. *Maliye Finans Yazıları*, 1(98), 46-65.
- Jones, J., 1991. Earnings management during import relief investigations. *Journal of Accounting Research* 29, 193-228.
- Karğın, M., & Demirel Arıcı, N. (2015). Muhasebe Bilgilerinin Kalitesini Ölçmeye Yönelik Bir Çalışma: Borsa İstanbul Örneği. *Journal of Accounting & Finance*.
- Kaya, A., & Öztürk, M. (2015). Muhasebe Kârları ile Hisse Senedi Fiyatları Arasındaki İlişki: BİST Firmaları Üzerine Bir Uygulama. *Journal of Accounting & Finance*.
- Kayalıdere, Koray (2013), “Hisse Senedi Piyasasında Muhasebe Bilgilerinin Rolü: İMKB-Mali Sektör Üzerine Bir Uygulama”, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, Cilt.5, Sayı.1, ss.130-151.

- Kiracı, M. (2009). Stok yönetimi ve karlılık ilişkisinin finansal oranlar aracılığıyla incelenmesi: İMKB imalat sektöründe bir araştırma. *METU Studies in Development*, 36(1), 161.
- Kirschenheiter, M., & Melumad, N. (2007). Earnings' Quality and Smoothing. *Retrieved on November*.
- Korkmaz, Ö., & Karaca, S. S. (2013). Firma Performansini Etkileyen Faktörler ve Türkiye Örneği/The Factors Affecting Firm Performance: The Case of Turkey. *Ege Akademik Bakis*, 13(2), 169.
- Küçüksözen, C., & Küçükkocaoğlu, G. (2004, November). Finansal Bilgi Manipülasyonu: İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma. In *1st International Accounting Conference on the Way to Convergence, MÖDAV, İstanbul*.
- Küçükkocaoğlu, G., & Küçüksözen, C. (2005). Gerçeğe Aykırı Finansal Tabloların Ortaya Çıkarılması: İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (28), 160-171.
- Krishnan, G. V. (2003). Does Big 6 auditor industry expertise constrain earnings management? *Accounting horizons*, 17, 1-16.
- Lambert, R. A. (1984). Income smoothing as rational equilibrium behavior. *Accounting Review*, 604-618.
- Leal, L. T. Y., Girao, L. F. D. A. P., Lucena, W. G. L., & Martins, V. G. (2017). Persistence, value relevance, and accruals quality in extreme earnings and cash flow situations. *RAM. Revista de Administração Mackenzie*, 18(3), 203-231.
- Lennox, C. S. (1999). Audit quality and auditor size: An evaluation of reputation and deep pockets hypotheses. *Journal of Business Finance & Accounting*, 26(7- 8), 779-805.
- Lev, B. (1989). On the usefulness of earnings and earnings research: Lessons and directions from two decades of empirical research. *Journal of accounting research*, 27, 153-192.
- Levitt, A. (1998). The importance of high quality accounting standards. *Accounting Horizons*, 12 (1), 79-82.
- Lipe, R. (1990). The relation between stock returns and accounting earnings given alternative information. *Accounting Review*, 49-71.
- Ma, M., (2017). Economic links and the spillover effect of earnings quality on market risk. *The Accounting Review*, 92(6), pp.213-245.
- Martinez, A. L. (2008). Detectando earnings management no Brasil: estimando os accruals discricionários. *Revista Contabilidade & Finanças*, 19(46), 7-17.
- Merton, R. C. (1987). A simple model of capital market equilibrium with incomplete information. *The journal of finance*, 42(3), 483-510.

- Mckee, T. E. (2005). *Earnings Management: An Executive Perspective*. United States of America: South- Western, a part of The Thomson Corporation.
- Minton, B. A., & Schrand, C. (1999). The impact of cash flow volatility on discretionary investment and the costs of debt and equity financing. *Journal of Financial Economics*, 54(3), 423-460.
- Mostafa, W. and Dixon, R. (2013), "The impact of earnings extremity on information content of cash flow", *Review of Accounting and Finance*, Vol. 12 No. 1, pp. 81-104.
- Mulford, C. W., E. E.Comiskey (2002), *The Financial Numbers Game Detecting Creative Accounting Practices*, John Wiley & Sons, Inc., New York
- Navarro- García, J. C., & Madrid- Guijarro, A. (2017). Earnings Quality in a Bubble Period: The Case of Construction Activity Firms in Spain. *Australian Accounting Review*, 27(2), 164-179.
- Ohlson, J. A. (1995). Earnings, book values, and dividends in equity valuation. *Contemporary accounting research*, 11(2), 661-687.
- Ohlson, J. A., & Zhang, X. J. (1998). Accrual accounting and equity valuation. *Journal of Accounting Research*, 36, 85-111.
- Ortaç, F. R. (1999). Vergilendirilebilir Gelir Kavramı, Geliri Belirleyen Teoriler ve Türk Gelir Vergisinde Yer Alan Gelir Tanımlaması. *G.Ü. İ.İ.B.F Dergisi*, 105 – 115.
- ÖZER, G. (1996), Muhasebe Karları ile Hisse Senedi Verimleri Arasındaki İlişkiler: İMKB’de Deneysel Bir Analiz, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları.
- Özer, G.- Yücel, R. (2005), “Bir Yıldan Uzun Ölçüm Dönemlerinin Düzey ve Değişim Modelleri Açısından Muhasebe Kârları ile Hisse Senedi Fiyatları Arasındaki İlişki Üzerine Etkisi”, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, Sayı.14, Ocak, ss.1-22.
- Özkan, N., & Kayalı, M. M. (2015). 26. Kazanç, Nakit Akımı Ve Tahakkukların Süreçliliği: Borsa İstanbul Üzerine Bir Araştırma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (43).
- Paulo, E. (2007). *Manipulação das informações contábeis: uma análise teórica e empírica sobre os modelos operacionais de detecção de gerenciamento de resultados* (Doctoral dissertation, Universidade de São Paulo).
- Pergola, T. M. (2006). *Management entrenchment, corporate governance, and earnings quality*. Nova Southeastern University.
- Penman, S. H., & Zhang, X. J. (2002). Accounting conservatism, the quality of earnings, and stock returns. *The accounting review*, 77(2), 237-264.
- Richardson, S., Sloan, R., Soliman, M., & Tuna, I. (2002). Information in accruals about earnings persistence and future stock returns. *Ann Arbor*, 1001, 48109-41234.

- Saaty, T. L. (1991). Some mathematical concepts of the analytic hierarchy process. *Behaviormetrika*, 18(29), 1-9.
- Saaty, T. L. (1994). How to make a decision: the analytic hierarchy process. *Interfaces*, 24(6), 19-43.
- Sabuncuoğlu, Z., & Tokol, T. (2001). İşletme, Ezgi Yayınları.
- Salem, M. S., & Fantazy, K. A. (2014). The Use of Analytic Hierarchy Process (AHP) in the Determination of Earnings Quality: The Case of UAE. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 10(3).
- Sakarya, Ş., & Koçak, Z. S. (2016). Kazanç Kalitesi ve Yönetiminin İşletmelerin Finansal Performansı Üzerine Etkisi: İSO 500 İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(3), 733-749.
- Samut, P. K. (2014). İki aşamalı çok kriterli karar verme ile performans değerlendirmesi: AHP ve TOPSIS yöntemlerinin entegrasyonu. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 14(4), 57-68.
- Sayılğan, G., Gürdal, K. (2004). Yatırım ve Yönetim Kararları Açısından Kâr Kavramındaki Değişim. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 115-135.
- Schipper, K., & Vincent, L. (2003). Earnings quality. *Accounting horizons*, 17, 97-110.
- Selimoğlu, Seval Kardeğ ve Yeşilçelebi Gül (2014). Mesleki Aidiyetin Bağımsız Denetim Kalitesi Üzerine Etkisi: Bağımsız Denetçiler Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (64), 27-52.
- Sevilengül, O. (2009). *Genel Muhasebe* (15. b.). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sevinç, F. (2003, Haziran). 12 Numaralı Uluslararası Muhasebe Standardı ve Diğer Ülkelerdeki Uygulamaları Çerçevesinde Ertelenmiş Vergi ve Finansal Tablolara Yansıması. *Uzmanlık Yeterlilik Tezi*. Ankara
- Simunic, D. A., & Stein, M. T. (1987). *Product differentiation in auditing: Auditor choice in the market for unseasoned new issues* (No. 13). Canadian Certified General.
- Soderstrom, N. S., & Sun, K. J. (2007). IFRS adoption and accounting quality: a review. *European accounting review*, 16(4), 675-702.
- Sloan, R.G. (1996). Do Stock Prices Fully Reflect Information in Accruals and Cash Flows about Future Earnings? *The Accounting Review* (July): 289-315
- Sterling, R. R. (1990). Positive accounting: An assessment. *Abacus*, 26(2), 97-135.
- Stewart, T. J. (1992). A critical survey on the status of multiple criteria decision making theory and practice. *Omega*, 20(5-6), 569-586.
- Tenker, N., (1999), Finansal Muhasebe, Gazi Kitabevi, 2. Baskı, Ankara

- Thornton, L. Quality of Earnings: The Investor's Guide to How Much Money A Company is Really Making by Thornton L. O'glove (1987) Hardcover.
- Triantaphyllou, E. (2000). Multi-criteria decision making methods. In *Multi-criteria decision making methods: A comparative study* (pp. 5-21). Springer, Boston, MA.
- Ünsal, E. M. (2007). *Mikro İktisat* (7. b.). Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Van, B., & Tendeloo, A. V. (2005). Earnings management under German GAAP versus IFRS.
- Yaralıoğlu, K. (2001). Performans Değerlendirmede Analitik Hiyerarşi Prosesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 16(1), 129-142.
- Yel, T. (2009). *Kar Kalitesi ve Dönem Karıyla Gelecek Dönem Karları ve Hisse Senedi Getirileri Arasındaki İlişkinin İMKB'de Test Edilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yel, T. (2012). Kar Kalitesi ve Hisse Senedi Getirileri Arasındaki İlişkinin İMKB'de Test Edilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(16), 119-135.
- Yin, L., Wei, Y., & Han, L. (2020). Firms' profit instability and the cross-section of stock returns: Evidence from China. *Research in International Business and Finance*, 53, 101203.
- Yurt, C., & Ergün, U. (2015). Accounting Quality Models: A Comprehensive Literature Review. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 3(5), 33-66.
- Yücel, A. T. (2013). *Genel Muhasebe*. İstanbul: Maliye Hesap Uzmanları Derneği.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Gelir Tablosu Kalemleri Arasındaki İlişkiler ve Kar Kalitesinin Süreklilik ve Nakit Boyutu.....	49
Tablo 2: İkili Karşılaştırma Ölçeği	59
Tablo 3: Rassal Değer İndeksi	61
Tablo 4: Araştırma Ana Kriterleri ve Referans Alınan Çalışmalar	62
Tablo 5: Araştırmada Belirlenen Alt Kriterler	63
Tablo 6: Grup Konsensüs Dereceleri	64
Tablo 7: Ana Kriter Ağırlıkları ve Sıralaması	65
Tablo 8: Ana Kriter Konsolide Karar Matrisi.....	66
Tablo 9: Muhasebe Kalitesinin Alt Kriterlerine İlişkin Ağırlıklar ve Sıralama	66
Tablo 10: Muhasebe Kalitesinin Alt Kriterinin Konsolide Karar Matrisi	67
Tablo 11: Karın Yapısının Alt Kriterlerine İlişkin Ağırlıklar ve Sıralama.....	68
Tablo 12: Karın Yapısının Konsolide Karar Matrisi	68
Tablo 13: Ana Kriter ve Ağırlıkları	69

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Analitik Hiyerarşi Prosesi Yönetiminin Hiyerarşik Yapısı..... 57

Şekil 2: Araştırma Probleminin Hiyerarşik Yapısı..... 63

ÖZGEÇMİŞ

Umut SAFICIOĞLU, 1990 yılında Ankara’ da doğdu. İlköğretim ve lise eğitimini Ankara’da tamamladı. 2010-2015 yılları arasında Karabük Üniversitesi işletme bölümünde eğitim aldı. 2016 yılında buyana Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Eğitim aldığı dönem boyunca aktif olarak iş hayatında yer almış ve devam etmektedir.

